

1. Ioannes Malalas.....	2
2. Prokopios z Kaisareie, <i>Historia arcana</i> (= <i>Anecdota</i>).....	6
3. <i>Ακάθιστος Ὕμνος / Akathistos</i>	10
4. Anastasios Sinajský, <i>Vyprávění pro duši</i>	14
5. Niketas z Amnie, <i>Život milosrdného Filareta</i>	16
6. Kassia.....	20
7. <i>Βίος Βασιλείου / Život Basileia I.</i>	24
8. Symeon Nový Teolog.....	25
9. Anna Komnena, <i>Alexias</i>	27
10. <i>Ptochoprodromika</i>	31
11. Niketas Eugenianos, <i>Drosilla a Charikles</i>	35
12. <i>Timarion</i>	39
13. Konstantinos Manasses, <i>Σύνοψις χρονική</i>	43
14. Andronikos Palaiologos (?), <i>Kallimachos a Chrysorrhoe</i>	46

1. IOANNES MALALAS

Edice: L. Dindorf, Ioannis Malalae chronographia [Corpus scriptorum historiae Byzantinae. Bonn: Weber, 1831]: 23–496.

5, 48–49 (ed. Thurn 17–18)

κάκειθεν φυγῶν ἀνήχθη χειμαζόμενος μετὰ πλείστον πλοῦν εἰς τὴν λεγομένην Σικίλαν νῆσον, τὴν νυνὶ λεγομένην Σικελίαν. ἡ δὲ νῆσος αὕτη ἦν μεγάλη πάνυ, διηρημένη εἰς τρεῖς ἀδελφούς μεγάλους καὶ δυνατοὺς καὶ τὰ ἀλλήλων φρονοῦντας, λέγω δὴ εἰς Κύκλωπα καὶ Ἀντιφάντην καὶ Πολύφημον, υἱοὺς γεναμένους τοῦ Σικάνου, βασιλέως τῆς αὐτῆς νήσου. ἦσαν δὲ οἱ αὐτοὶ τρεῖς ἀδελφοὶ ἄνδρες χαλεποὶ καὶ μηδέποτε ξένους ὑποδεχόμενοι, ἀλλὰ καὶ ἀναιροῦντες. καὶ καταντήσας σὺν ταῖς ναυσὶν αὐτοῦ καὶ τῷ στρατῷ ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὸ διαφέρον μέρος τῷ Ἀντιφάντη συνέβαλε πόλεμον μετὰ τοῦ Ἀντιφάντου καὶ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ τῶν λεγομένων Λαιστρυγόνων. καὶ κτείνουσιν ἱκανοὺς ἐκ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ὀδυσσέως· καὶ λαβὼν τὰς ἑαυτοῦ ναῦς ἀποπλεύσας ἔφυγεν ἐκεῖθεν εἰς ἄλλο μέρος τῆς νήσου, τὸ διαφέρον τῷ Κύκλωπι, ἔνθα τὰ Κυκλώπια λέγεται ὄρη. καὶ γνοὺς τοῦτο ὁ Κύκλωψ ἦλθε κατ' αὐτοῦ μετὰ τῆς ἰδίας βοήθειας· ἦν δὲ μέγας τοῖς σώμασι καὶ δυσειδής· καὶ ἐπελθὼν ἄφνω τῷ Ὀδυσσεὶ παραβαλόντι ἐπὶ τὴν διαφέρουσαν αὐτῷ γῆν κατέκοψεν αὐτοῦ πολλούς, καὶ συλλαβόμενος τὸν Ὀδυσσέα καὶ τινὰς τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ὁ Κύκλωψ, λαβὼν ἓνα τῶν ἅμα αὐτῷ συλληφθέντων ὀνόματι Μικκαλίωνα, ἄνδρα γενναῖον καὶ ἀριστεύσαντα ἐν τῇ Τροίῃ καὶ ὄντα ἡγούμενον τοῦ στρατοῦ τοῦ Ὀδυσσέως, ὄντινα κρατήσας τῆς κόμης τῆς κεφαλῆς ἐπ' ὄψει τοῦ Ὀδυσσέως καὶ πάντων τῶν μετ' αὐτοῦ ᾧ ἐβάσταζε ξίφει ἀνεντέρισεν, ὡς μαχησάμενον αὐτῷ. (...)

νυκτὸς δὲ βαθείας οὐσης καὶ σκότους καλύπτοντος τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, ἀγνοοῦντες δὲ καὶ τοὺς αὐτοὺς τόπους, παρέβαλον εἰς ἄλλα μέρη τῆς νήσου, διαφέροντα τῷ Πολυφήμῳ, ἀδελφῷ τοῦ Κύκλωπος καὶ τοῦ Ἀντιφάντου. ὅστις Πολύφημος μαθὼν ὅτι τινὲς κατέπλευσαν νυκτὸς καὶ παρέβαλον εἰς τὴν διαφέρουσαν αὐτῷ χώραν, εὐθέως λαβὼν τὴν ἑαυτοῦ βοήθειαν, ἐλθὼν κατὰ τοῦ Ὀδυσσέως συνέβαλεν αὐτῷ πόλεμον. καὶ πᾶσαν τὴν νύκτα ἐπολέμουν, καὶ ἔπεσον ἀπὸ τοῦ Ὀδυσσέως πολλοί. πρωΐας δὲ γενομένης προσήγαγεν ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ τῷ Πολυφήμῳ ξένια καὶ προσέπεσεν αὐτῷ, εἰπὼν ὅτι ἀπὸ τῶν Τρωικῶν τόπων ἐλήλυθε πεπλανημένος ἀπὸ πολλῆς κυμάτων ἀνάγκης, ἀπαριθμήσας αὐτῷ καὶ τὰς συμβάσας αὐτῷ κατὰ θάλασσαν διαφόρους συμφοράς. ὅστις Πολύφημος συμπαθήσας αὐτῷ ἠλέησεν αὐτόν, καὶ ὑπεδέξατο αὐτόν καὶ τοὺς αὐτοῦ, ἕως οὗ ἐγένετο ἐπιτήδειος ὁ πλοῦς. ἡ δὲ θυγάτηρ τοῦ Πολυφήμου ὀνόματι Ἑλπη ἐρωτικῶς διετέθη πρὸς τινὰ εὐπρεπῆ ἄνδρα τῶν μετὰ τοῦ Ὀδυσσέως ὀνόματι Λεῖωνα· καὶ ἐπιτηδεῖον ἀνέμου πνεύσαντος ταύτην ἀφαρπάσαντες ἐξώρμησαν ἐκ τῆς Σικελίας νήσου.

ἄτινα ὁ σοφώτατος Σίσυφος ὁ Κῶος ἐξέθετο. ὁ γὰρ σοφὸς Εὐριπίδης δράμα ἐξέθετο περὶ τοῦ Κύκλωπος ὅτι τρεῖς εἶχεν ὀφθαλμούς, σημαίνων τοὺς τρεῖς ἀδελφούς, ὡς συμπαθοῦντας ἀλλήλοις καὶ διαβλεπομένους τοὺς ἀλλήλων τόπους τῆς νήσου καὶ συμμαχοῦντας καὶ ἐκδικοῦντας ἀλλήλους, καὶ ὅτι οἶνω μεθύσας τὸν Κύκλωπα ἐκφυγεῖν ἠδυνήθη, διότι χρήμασι πολλοῖς καὶ δώροις ἐμέθυσε τὸν αὐτὸν Κύκλωπα ὁ Ὀδυσσεὺς πρὸς τὸ μὴ κατεσθίειν τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ ὅτι λαβὼν Ὀδυσσεὺς λαμπάδα πυρὸς ἐτύφλωσε τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ τὸν ἕνα, διότι τὴν θυγατέρα τὴν μονογενῆ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Πολυφήμου, Ἑλπην, παρθένον οὔσαν, λαμπάδι πυρὸς ἐρωτικοῦ καυθεῖσαν, ἤρπασε, τοῦτ' ἐστὶν ἕνα τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Κύκλωπος ἐφλόγισε, τὸν Πολύφημον, τὴν αὐτοῦ θυγατέρα ἀφελόμενος. ἦντινα ἐρμηνείαν ὁ σοφώτατος Φειδίας ὁ Κορίνθιος ἐξέθετο, εἰρηκῶς ὅτι ὁ σοφὸς Εὐριπίδης ποιητικῶς πάντα μετέφρασε, μὴ συμφωνήσας τῷ σοφωτάτῳ Ὀμήρῳ ἐκθεμένῳ τὴν Ὀδυσσέως πλάνην.

18, 51

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ ἀνεφάνη τις ἐκ τῆς Ἰταλῶν χώρας κωμοδρομῶν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ κύνα ξανθόν, ὅστις κελευόμενος ὑπὸ τοῦ ἀναθρεψαμένου ἐποίει τινὰ θαύματος ἄξια. ὁ γὰρ αὐτὸν ἀναθρεψάμενος ἐστῶς ἐν τῇ ἀγορᾷ, καὶ ὄχλου περιεστῶτος εἰς τὸ θεάσασθαι, λάθρα τοῦ κυνὸς ἐκομίζετο παρὰ τῶν ἐστῶτων δακτυλίδια, καὶ ἐτίθει εἰς τὸ ἔδαφος περισκέπων αὐτὰ ἐν χώματι. καὶ ἐπέτρεπε τῷ κυνὶ ἐπάραι καὶ δοῦναι ἐκάστῳ τὸ ἴδιον· καὶ ἐρευνῶν ὁ κύων τῷ στόματι ἐπεδίδου ἐκάστῳ τὸ γνωριζόμενον. ὁ δὲ αὐτὸς κύων καὶ διαφόρων βασιλέων νομίσματα μυρία ἐπεδίδου κατ' ὄνομα. παρεστῶτος δὲ ὄχλου ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ἐπερωτώμενος ἐδείκνυε τὰς ἐν γαστρὶ ἐχούσας καὶ τοὺς ὄντας πορνοβοσκούς καὶ μοιχοὺς καὶ κνιποὺς καὶ μεγαλοψύχους· καὶ ἀπεδείκνυε πάντα μετὰ ἀληθείας. ὅθεν ἔλεγον πολλοὶ ὅτι πνεῦμα Πύθωνος ἔχει.

5, 48–49

48. So he fled from there and after a very long and stormy voyage reached the island known as Sikilia, but now known as Sicily. This island was very large, and was divided among three large, strong brothers who shared the same opinions; I mean Kyklops, Antiphantes and Polyphemos, the sons born to Sikanos, emperor of that island. These three brothers were harsh men who never received strangers but instead killed them. Odysseus put in with his ships and his army to the part which belonged to Antiphantes and joined battle with him and his army who were known as Laistrygones. They killed quite a few from Odysseus' army.

He took his ships and sailed in flight from there to another part of the island, which belonged to Kyklops, where there are the mountains called Kyklopaian. On learning this, Kyklops attacked him with his forces. He was large in body and hideous. Falling upon Odysseus unexpectedly as he was putting into the land which belonged to him, Kyklops cut down many of his men. He captured Odysseus and some of his army. Then Kyklops took one of the men captured with him, named Mikkalion, a valiant man who had excelled at Troy and was a leader in Odysseus' army. Seizing him by the hair of his head, he disembowelled him with the sword he was carrying, in the sight of Odysseus and all his companions, because he had fought against him.

(...)

As it was the dead of night and darkness covered the land and sea, they put into other parts of the island which belonged to Polyphemos, brother of Kyklops and Antiphantes – for they were unfamiliar with the area. As soon as Polyphemos learnt that men had sailed in by night and put into land belonging to him, he collected his forces and set off against Odysseus, to join battle with him. They fought all night, and many of Odysseus' men fell. At daybreak Odysseus offered gifts to Polyphemos too and fell at his feet, saying that he had come from the Trojan regions and had been forced off his path after suffering much through storms; he listed the different disasters that had befallen him at sea. Polyphemos was sympathetic and pitied him; he welcomed him and his men until conditions were favourable for sailing. Polyphemos' daughter, named Elpe, was amorously inclined towards a handsome man in Odysseus' company, named Leion. When a favourable wind blew, they abducted her and left the island of Sicily. The most learned Sisyphos of Kos has stated this.

The learned Euripides wrote a play about Kyklops, saying that he had three eyes; he was referring to the three brothers who were well-disposed to each other and kept an eye on each other's territory in the island, fighting as allies and avenging each other. He also said that Odysseus was able to flee when he made Kyklops drunk with wine, because he had made Kyklops drunk with a lot of money and gifts so that he would not devour his companions; and that Odysseus took a fire-brand and blinded his one eye, because he abducted Elpe, his brother Polyphemos' only daughter, a virgin, who was

burning with the flame of erotic ardour, that is, he burnt Polyphemos, one of Kyklops' eyes, by carrying off his daughter. The most learned Pheidaios of Corinth wrote this interpretation, saying that the learned Euripides transformed everything poetically, not being in agreement with the most learned Homer in his account of Odysseus' wanderings.

18, 51.

In that year a travelling showman from the region of Italy made his appearance. He had with him a tawny-coloured dog which, upon instructions from his master, would perform various remarkable tricks. His master would stand in the market-place and when a crowd had collected to watch he used to take rings from the bystanders – without the dog seeing – and would put them on the ground, covering them with earth. Then he would order the dog to pick up and return their rings to each of them. The dog would hunt around and then, with his mouth, would give his ring back to each person as he recognized it. The dog would also give back a large number of coins from different emperors according to the emperors' names. When a crowd of men and women were standing round, he would, when asked, point out pregnant women, brothel-keepers, adulterers, misers and the magnanimous. He always picked them correctly, and so many people said that he had the spirit of Pytho.

2. PROKOPIOS Z KAISAREIE, *HISTORIA ARCANA (= ANECDOTA)*

Edice: G. Wirth (post J. Haury) (ed.), Procopii Caesariensis opera omnia, vol. 3. Leipzig: Teubner, 1963: 1, 4-186.

8.

(22.) Τὸ μὲν οὖν εἶδος τοιοῦτός τις ἦν· τὸν δὲ τρόπον ἐς μὲν τὸ ἀκριβὲς οὐκ ἂν φράσαιμι. ἦν γὰρ οὗτος ἀνὴρ κακοῦργός τε καὶ εὐπαράγωγος, ὃν δὴ μωροκακοήθη καλοῦσιν, οὔτε αὐτὸς ἀληθιζόμενος τοῖς ἐντυγχάνουσιν, ἀλλὰ νῶ δολερῶ ἅπαντα ἐς ἀεὶ καὶ λέγων καὶ πράττων, καὶ τοῖς ἐξαπατᾶν ἐθέλουσιν ἀποκείμενος (23.) οὐδενὶ πόνῳ. καὶ τις ἀήθης κρᾶσις ἐν αὐτῷ ἐπεφύκει ἕκ τε ἀνοίας καὶ κακοτροπίας συγκεκραμένη. καὶ τάχα τοῦτο ἦν ὅπερ ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις τῶν τις ἐκ τοῦ περιπάτου φιλοσόφων ἀπεφθέγγετο, ὡς καὶ τὰ ἐναντιώτατα ἐν ἀνθρώπου φύσει ξυμβαίνει εἶναι, ὥσπερ (24.) ἐν τῶν χρωμάτων τῇ μίξει. γράφω μέντοι ὧν μοι ἐφικέσθαι οὐ δυνατὸν γέγονεν. ἦν τοίνυν ὁ βασιλεὺς οὗτος εἴρων, δολερός, κατάπλαστος, σκότιος ὀργῆν, διπλοῦς, ἀνθρωπος δεινός, ὑποκρίνασθαι γνώμην τελεώτατος, καὶ δάκρυα οὐχ ὑφ' ἡδονῆς τινος ἢ πάθους ἐκφέρων, ἀλλὰ τεχνάζων ἐπὶ καιροῦ κατὰ τὸ τῆς χρείας παρὸν, ψευδόμενος ἐς ἀεὶ, οὐκ εἰκῆ μέντοι, ἀλλὰ καὶ γράμματα καὶ ὄρκους δεινοτάτους ἐπὶ τοῖς συγκεκλιμένοις πεπονημένος, καὶ ταῦτα πρὸς τοὺς κατηκούς τοὺς αὐτοῦ.

9.

(1.) Ἰουστινιανῶ μὲν οὖν τὰ ἐς τὸν τρόπον ὅσα γε ἡμᾶς δύνασθαι φράσαι τῆδέ πη εἶχεν. ἔγημε δὲ γυναῖκα, ἢ ὄντινα τρόπον γενομένη τε καὶ τραφεῖσα καὶ τῷδε τῷ ἀνθρώπῳ ἐς γάμον ξυναφθεῖσα πρόρριζον Ῥωμαίοις τὴν πολιτείαν ἐξέτριψεν, ἐγὼ δηλώσω. (2.) Ἀκάκιος ἦν τις ἐν Βυζαντίῳ θηριοκόμος τῶν ἐν κυνηγεσίῳ θηρίων μοίρας Πρασίνων, ὃνπερ ἀρκοτρόφον (3.) καλοῦσιν. οὗτος ὁ ἀνὴρ Ἀναστασίου τὴν αὐτοκράτορα ἀρχὴν ἔχοντος ἐτελεύτησε νόσῳ παιδῶν οἱ ἀπολελειμμένων τριῶν θήλεος γένους, Κομιτοῦς τε καὶ Θεοδώρας καὶ Ἀναστασίας, ὧνπερ ἡ πρεσβυτάτη οὐπὼ ἐπταέτης γεγонуῖα ἐτύγχανεν. ἡ δὲ γυνὴ ἐκπεσοῦσα ἐτέρῳ ἀνδρὶ ἐς κοίτην ἦλθεν, ὃς δὴ ξὺν αὐτῇ τῶν τε κατὰ τὴν οἰκίαν καὶ τοῦ ἔργου τούτου ἐπιμελήσεσθαι (5.) τὸ λοιπὸν ἔμελλεν. ὁ δὲ τῶν Πρασίνων ὀρχηστῆς Ἀστέριος ὄνομα χρήμασι πρὸς ἐτέρου ἀναπεισθεὶς τούτους μὲν τῆς τιμῆς ταύτης ἀπέστησε, τὸν δὲ οἱ τὰ χρήματα δόντα ἐς αὐτὴν ἀντεκατέστησεν οὐδενὶ πόνῳ. τοῖς γὰρ ὀρχησταῖς τὰ τοιαῦτα ἐξῆν διοικεῖσθαι κατ' (6.) ἐξουσίαν ἢ βούλοιντο. ἐπεὶ δὲ τὸν δῆμον ζύμπαντα ἡ γυνὴ ἐν κυνηγεσίῳ ἀγηγερόμενον εἶδε, στέμματα ταῖς παισὶν ἔν τε τῇ κεφαλῇ καὶ ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶν (7.) ἐνθεμένη ἐς τὴν ἱκετείαν ἐκάθισεν. ἀλλ' οἱ Πράσινοι μὲν προσίεσθαι τὴν ἱκετείαν οὐδαμῆ ἔγνωσαν, Βένετοι δὲ αὐτὰς ἐπὶ ταύτης δὴ κατεστήσαντο τῆς τιμῆς, ἐπεὶ (8.) ὁ θηριοκόμος ἐτετελευτήκει καὶ αὐτοῖς ἔναγχος. ἐπεὶ δὲ τὰ παιδία ταῦτα ἐς ἥβην ἦλθε, καθῆκεν αὐτὰ ἐπὶ τῆς ἐνταῦθα σκηνῆς αὐτίκα ἡ μήτηρ, ἐπεὶ εὐπρεπεῖς τὴν ὄψιν ἦσαν, οὐ μέντοι ὑπὸ χρόνον τὸν αὐτὸν

ἀπάσας, ἀλλ' ὡς ἐκάστη ἔδοξέν οἱ ἐς τὸ ἔργον τοῦτο (9.) ὠραία εἶναι. ἡ μὲν οὖν πρώτη Κομιτῶ ἤδη ἐν ταῖς καθ' αὐτὴν ἐταίραις λαμπρὰ ἐγεγόνει· Θεοδώρα δὲ ἡ μετ' ἐκείνην χιτωνίσκον χειριδῶτον ἀμπεχομένη δούλω παιδί πρέποντα τὰ τε ἄλλα ὑπηρετοῦσα εἶπετο καὶ τὸ βάθρον ἐπὶ τῶν ὤμων ἀεὶ ἔφερεν, ἐφ' οὔπερ ἐκείνη (10.) ἐν τοῖς ξυλλόγοις καθῆσθαι εἰώθει. τέως μὲν οὖν ἄωρος οὔσα ἡ Θεοδώρα ἐς κοίτην ἀνδρὶ ξυνιέναι οὐδαμῆ εἶχεν, οὐδὲ οἷα γυνὴ μίγνυσθαι· ἡ δὲ τοῖς κακοδαιμονοῦσιν ἀνδρείαν τινὰ μισητίαν ἀνεμίσητο, καὶ ταῦτα δούλοις, ὅσοι τοῖς κεκτημένοις ἐπόμενοι ἐς τὸ θέατρον πάρεργον τῆς οὔσης αὐτοῖς εὐκαιρίας τὸν ὄλεθρον τοῦτον εἰργάζοντο, ἐν τε μαστροπείῳ πολὺν τινα χρόνον ἐπὶ ταύτῃ δὴ τῇ παρὰ φύσιν ἐργασία τοῦ (11.) σώματος διατριβὴν εἶχεν. ἐπειδὴ δὲ τάχιστα ἔς τε τὴν ἡβὴν ἀφίκετο καὶ ὠραία ἦν ἤδη, εἰς τὰς ἐπὶ σκηνῆς καθῆκεν αὐτὴν, ἐταίρα τε εὐθύς ἐγεγόνει, οἷανπερ (12.) οἱ πάλαι ἄνθρωποι ἐκάλουν πεζῆν. οὐ γὰρ ἀυλήτρια οὐδὲ ψάλτρια ἦν, οὐ μὴν οὐδὲ τὰ ἐς τὴν ὀρχήστραν αὐτῇ ἤσκητο, ἀλλὰ τὴν ὥραν τοῖς ἀεὶ περιπίπτουσιν ἀπεδίδοτο μόνον ἐκ παντὸς ἐργαζομένη τοῦ σώματος. (13.) εἶτα τοῖς μίμοις τὰ ἐς τὸ θέατρον πάντα ὠμίλει καὶ τῶν ἐνταῦθα ἐπιτηδευμάτων μετεῖχεν αὐτοῖς, γελωτοποιοῖς τισὶ βωμολοχίαις ὑπηρετοῦσα. ἦν γὰρ ἀστεία διαφερόντως καὶ σκώπτρια, ἀπόβλεπτός τε ἐκ τοῦ ἔργου (14.) εὐθύς ἐγεγόνει. οὐ γὰρ τινος αἰδοῦς τῇ ἀνθρώπῳ μετῆν ἢ διατραπεῖσάν τις αὐτὴν πώποτε εἶδεν, ἀλλ' ἐς ἀναισχύντους ὑπουργίας οὐδεμιᾶ ὀκνήσει ἐχώρει, καὶ τοιαύτη τις ἦν οἷα ῥαπιζομένη μὲν καὶ κατὰ κόρρης πατασσομένη χαριεντίζειν τε καὶ μέγιστα ἀνακαγχάζειν, ἀποδυσάμενη τε τὰ τε πρόσω καὶ τὰ ὀπίσω τοῖς ἐντυγχάνουσι γυμνὰ ἐπιδειξαι, ἃ τοῖς ἀνδράσι θέμις ἄδηλά τε καὶ ἀφανῆ εἶναι. Ἐς δὲ τοὺς ἐραστὰς ἐχλεύαζε τε βλακεύουσα καὶ νεωτέραις ἀεὶ τῶν μίξεων ἐνδιαθρυπτομένη ἐπιτεχνήσεσι παραστήσασθαι τὰς τῶν ἀκολάστων ψυχὰς ἐς ἀεὶ ἴσχυεν, ἐπεὶ οὐδὲ πειρᾶσθαι πρὸς τοὺς ἐντυγχανόντων ἡξίου, ἀλλ' ἀνάπαλιν αὐτὴ γελοιάζουσα τε καὶ βωμολόχως ἰσχύουσα τοὺς παραπεπτωκότας ἅπαντας, ἄλλως (16.) τε καὶ ἀγενεῖους ὄντας ἐπέειρα. ἡσσω γὰρ τις οὕτως ἡδονῆς ἀπάσης οὐδαμῆ γέγονεν· ἐπεὶ καὶ ἐς ξυναγώγιμον δεῖπνον πολλάκις ἐλθοῦσα ξὺν νεανίαις δέκα, ἢ τούτων πλείοσιν, ἰσχύϊ τε σώματος ἀκμάζουσι λίαν καὶ τὸ λαγνεύειν πεπονημένοις ἔργον, ξυνεκοιτάζετο μὲν τοῖς συνδείπνοις ἅπασιν τὴν νύκτα ὅλην, ἐπειδὴν δὲ πρὸς τὸ ἔργον τοῦτο πάντες ἀπέπειποιεν, ἤδε παρὰ τοὺς ἐκείνων οἰκέτας ἰοῦσα τριάκοντα ὄντας, ἂν οὕτω τύχοι, ξυνεδυάζετο μὲν αὐτῶν ἐκάστῳ, κόρον δὲ οὐδ' ὡς ταύτης δὴ τῆς μισητίας ἐλάμβανε.

8.

22 Such was Justinian in appearance; but his character I could not accurately describe. For this man was both an evil-doer and easily led into evil, the sort of a person whom they call a moral pervert,⁷ never of his own accord speaking the truth to those with whom he conversed, but having a deceitful and crafty intent behind every word and action, and at the same time exposing himself, an easy prey, to those who wished to deceive him. 23 And a certain unusual mixture had developed in him, compounded of both folly and wickedness. And possibly this illustrated a saying uttered by one of the Peripatetic philosophers in earlier times, to the effect that the most opposite elements are found in man's nature, just as in mixed colours. 24 (I am now writing, however, of matters in which I have not been able to attain competency.) But to resume, this Emperor was insincere, crafty, hypocritical, dissembling his anger, double-dealing, clever, a perfect artist in acting out an opinion which he pretended to hold, and even able to produce tears, not from joy or sorrow, but contriving them for the occasion according to the need of the moment, always playing false, yet not carelessly but adding both his signature and the most terrible oaths to bind his agreements, and that too in dealing with his own subjects.

9.

The traits, then, of Justinian's character, as far as we are able to state them, were roughly these. And he married a wife concerning whom I shall now relate how she was born and reared and how, after being joined to this man in marriage, she overturned the Roman State to its very foundations. 2 There was in Byzantium a certain Acacius, keeper of the animals used in the circus, an adherent of the Green Faction, a man whom they called Master of the Bears. 3 This man had died a natural death during the reign of Anastasius, leaving three girls, Comito, Theodora and Anastasia, the eldest of whom was not yet seven years of age. 4 And the woman, now reduced to utter distress,¹ entered into marriage with another husband, who, she thought, would later on assist her in both the care of the household and in her first husband's occupation. 5 But the Dancing Master of the Greens, a man named Asterius, was bribed by another man to remove these persons from that office and to make no difficulty about putting in the position the man who had given him the money. For the Dancing Masters had authority to administer such matters as they wished. 6 But when the woman saw the whole populace gathered in the Circus, she put garlands on the heads and in both hands of the three girls and cause them to sit as suppliants. 7 And though the Greens were by no means favourable to receiving the supplication, the Blues conferred this position of

honour upon them, since their Master of the Bears also had recently died. 8 And when these children came of age, the mother immediately put them on the stage there — since they were fair to look upon — not all three at the same time, but as each one seemed to her to be ripe for this calling. 9 Now Comito, the first one, had already scored a brilliant success among the harlots of her age; and Theodora, the next in order, clothed in a little sleeved frock suitable to a slave girl, would follow her about, performing various services and in particular always carrying on her shoulders the stool on which her sister was accustomed to sit in the assemblies. 10 Now for a time Theodora, being immature, was quite unable to sleep with a man or to have a woman's kind of intercourse with one, yet she did engage in intercourse of a masculine type of lewdness with the wretches, slaves though they were, who, following their masters to the theatre, incidentally took advantage of the opportunity afforded them to carry on this monstrous business, and she spent much time in the brothel in this unnatural traffic of the body. 11 But as soon as she came of age and was at last mature, she joined the women of the stage and straightway became a courtesan, of the sort whom men of ancient times used to call "infantry."² 12 For she was neither a flute-player nor a harpist, nay, she had not even acquired skill in the dance, but she sold her youthful beauty to those who chanced to come along, plying her trade with practically p107her whole body. 13 Later on she was associated with the actors in all the work of the theatre, and she shared their performances with them, playing up to their buffoonish acts intended to raise a laugh. For she was unusually clever and full of gibes, and she immediately became admired for this sort of thing. 14 For the girl had not a particle of modesty, nor did any man ever see her embarrassed, but she undertook shameless services without the least hesitation, and she was the sort of a person who, for instance, when being flogged or beaten over the head, would crack a joke over it and burst into a loud laugh; and she would undress and exhibit to any who chanced along both her front and her rear naked, parts which rightly should be unseen by men and hidden from them. 15 And as she wantoned with her lovers, she always kept bantering them, and by toying with new devices in intercourse, she always succeeded in winning the hearts of the licentious to her; for she did not even expect that the approach should be made by the man she was with, but on the contrary she herself, with wanton jests and with clownish posturing with her hips, would tempt all who came along, especially if they were beardless youths. 16 Indeed there was never anyone such a slave to pleasure in all forms; for many a time she would go to a community dinner³ with ten youths or even more, all of exceptional bodily vigor who had made a business of fornication, and she would lie with all her banquet companions the whole night long, and when they all were too exhausted to go on, she would go on to their attendants, thirty perhaps in number, and pair off with each one of them; yet even so she could not get enough of this wantonness.

3. ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ ΥΜΝΟΣ / AKATHISTOS

Edice: C. A. Trypanis (ed.), *Fourteen early Byzantine cantica* [Wiener Byzantinistische Studien 5. Vienna: Böhlau, 1968]: 29-39.

Τῆ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια
ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια
ἀναγράφῳ σοι ἡ πόλις σου, θεοτόκε·
ἀλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον
ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον, (5)
ἵνα κράζῳ σοι·
“Χαῖρε, νύμφη ἀνύμφευτε”.

(1.) Ἄγγελος πρωτοστάτης οὐρανόθεν ἐπέμφθη
εἰπεῖν τῇ θεοτόκῳ τὸ “χαῖρε”·
καὶ σὺν τῇ ἀσωμάτῳ φωνῇ
σωματούμενόν σε θεωρῶν, κύριε,
ἐξίστατο καὶ ἴστατο κραυγάζων πρὸς αὐτὴν τοιαῦτα· (5)
“Χαῖρε, δι’ ἧς ἡ χαρὰ ἐκλάμπει·
χαῖρε, δι’ ἧς ἡ ἀρὰ ἐκλείψει·
χαῖρε, τοῦ πεσόντος Ἀδὰμ ἡ ἀνάκλησις·
χαῖρε, τῶν δακρῶν τῆς Εὐας ἡ λύτρωσις·
χαῖρε, ὕψος δυσανάβατον ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς· (10)
χαῖρε, βάθος δυσθεώρητον καὶ ἀγγέλων ὀφθαλμοῖς·
χαῖρε, ὅτι ὑπάρχεις βασιλέως καθέδρα·
χαῖρε, ὅτι βαστάζεις τὸν βαστάζοντα πάντα·

χαῖρε, ἀστὴρ ἐμφαίνων τὸν ἥλιον·
χαῖρε, γαστήρ ἐνθέου σαρκώσεως· (15)
χαῖρε, δι’ ἧς νεουργεῖται ἡ κτίσις·
χαῖρε, δι’ ἧς προσκυνεῖται ὁ πλάστης·
χαῖρε, νύμφη ἀνύμφευτε”.

(2.) Βλέπουσα ἡ ἀγία ἑαυτὴν ἐν ἀγνείᾳ
φησὶ τῷ Γαβριὴλ θαρσαλέως·
“Τὸ παράδοξόν σου τῆς φωνῆς
δυσπαράδεκτόν μου τῇ ψυχῇ φαίνεται·
ἀσπόρου γὰρ συλλήψεως τὴν κύησιν προλέγεις κράζων· (5)
“Ἀλληλούϊα”.

(3.) Γνωσὶν ἄγνωστον γινῶναι ἡ παρθένος ζητοῦσα
ἐβόησε πρὸς τὸν λειτουργοῦντα·
“Ἐκ λαγόνων ἀγνῶν υἱὸν
πῶς ἐστὶ τεχθῆναι δυνατόν; λέξον μοι.”
πρὸς ἣν ἐκεῖνος ἔφησεν ἐν φόβῳ πρὶν κραυγάζων οὕτω· (5)
“Χαῖρε, βουλῆς ἀπορρήτου μύστις,
χαῖρε, σιγῇ δεομένων πίστις·
χαῖρε, τῶν θαυμάτων Χριστοῦ τὸ προοίμιον,

χαῖρε, τῶν δογμάτων αὐτοῦ τὸ κεφάλαιον·
χαῖρε, κλιμαξ ἐπουράνιε, δι' ἧς κατέβη [ό] θεός· (10)
χαῖρε, γέφυρα μετάγουσα τοὺς ἐκ γῆς πρὸς οὐρανόν·
χαῖρε, τὸ τῶν ἀγγέλων πολυθρύλητον θαῦμα·
χαῖρε, τὸ τῶν δαιμόνων πολυθρήνητον τραῦμα·
χαῖρε, τὸ φῶς ἀρρήτως γεννήσασα·
χαῖρε, τὸ “πῶς” μηδένα διδάξασα· (15)
χαῖρε, σοφῶν ὑπερβαίνουσα γνῶσιν·
χαῖρε, πιστῶν καταυγάζουσα φρένας·
χαῖρε, νύμφη ἀνύμφευτε.”

(4.) Δύναμις τοῦ ὑψίστου ἐπεσκίασε τότε
πρὸς σύλληψιν τῆ ἀπειρογάμῳ·
καὶ τὴν εὐκαρπον ταύτης νηδὺν
ὡς ἀγρὸν ἀπέδειξεν ἡδὺν ἅπασιν
τοῖς θέλουσι θερίζειν σωτηρίαν ἐν τῷ ψάλλειν οὕτως· (5)
!:"Ἀλληλούϊα."!

(5.) Ἐχουσα θεοδόχον ἢ παρθένος τὴν μήτραν
ἀνέδραμε πρὸς τὴν Ἐλισάβετ·
τὸ δὲ βρέφος ἐκείνης εὐθὺς
ἐπιγνοῦν τὸν ταύτης ἀσπασμὸν ἔχαιρε
καὶ ἄλμασιν ὡς ἄσμασιν ἐβόα πρὸς τὴν θεοτόκον· (5)
“Χαῖρε, βλαστοῦ ἀμαράντου κλημα·
χαῖρε, καρποῦ ἀθανάτου κτήμα·
χαῖρε, γεωργὸν γεωργοῦσα φιλάνθρωπον·
χαῖρε, φυτουργὸν τῆς ζωῆς ἡμῶν φύουσα·
χαῖρε, ἄρουρα βλαστάνουσα εὐφορίαν οἰκτιρμῶν· (10)
χαῖρε, τράπεζα βαστάζουσα εὐθηνίαν ἰλασμῶν·
χαῖρε, ὅτι λειμῶνα τῆς τρυφῆς ἀναθάλλεις·
χαῖρε, ὅτι λιμένα τῶν ψυχῶν ἐτοιμάζεις·
χαῖρε, δεκτὸν πρεσβείας θυμίαμα·
χαῖρε, παντὸς τοῦ κόσμου ἐξίλασμα· (15)
χαῖρε, θεοῦ πρὸς θνητοὺς εὐδοκία·
χαῖρε, θνητῶν πρὸς θεὸν παρρησία·
!χαῖρε, νύμφη ἀνύμφευτε.”!

My, Tvé město, zbavené válečných hrůz, jsme vděční za
vítězství Tobě, Bohorodičko, naše Vládkyně v boji a
Ochránkyně, a vzýváme Tvou nepřemožitelnou moc: Osvobod'
nás od všech nebezpečí, abychom k Tobě mohli volat: Raduj se,
Nevěsto nesnoubená!

Vznešený anděl byl poslán z nebe, aby řekl „Raduj se“ Matce
Boží. Když spatřil Tebe, Pane, v ní vtělujícího se, stál
v ohromení a netělesným hlasem takto Matku Boží oslovil:
Raduj se, skrze Tebe radost září,
Raduj se, skrze Tebe kletba bledne.
Raduj se, povznesení padlého Adama,
Raduj se, útěcho plačící Evy.
Raduj se, nad lidský rozum vznešená,
Raduj se, andělským očím v hlubinách ztracená.
Raduj se, jsi královským trůnem,
Raduj se, jež nosíš toho, kdo podpírá vše.
Raduj se, hvězdo zářící před východem slunce,
Raduj se, lůno Božího vtělení.
Raduj se, skrze Tebe se obnovuje tvorstvo,
Raduj se, skrze Tebe se klaníme Stvořiteli.
Raduj se, Nevěsto nesnoubená.

Svatá Paní dobře věděla, že je čistá Panna, a toto směle řekla
Gabrielovi: „Tvé zvláštní poselství se mé duši zdá

nepochopitelné. Jak můžeš mluvit o narození z lůna panny.“
Aleluja!

Panna chtěla pochopit toto tajemství a ptala se Božího posla:
„Pověz mi, jak může mé panenské lůno přivést na svět dítě?“ A
on se s úctou sklonil a řekl:

Raduj se, zasvěcená do úradku Trojjediného Boha,
Raduj se, mlčenlivá víro prosících.
Raduj se, počátku Kristových zázraků,
Raduj se, důkaze všech jeho pravd.
Raduj se, nebeský žebří, po němž sestoupil Bůh,
Raduj se, pozemský moste, jenž vedeš k nebesům.
Raduj se, zázraku anděly oslavený,
Raduj se, příčino přežalostného pádu démonů.
Raduj se, dala jsi nevýslovné Světlo,
Raduj se, ty nikomu neprozradíš „jak“.
Raduj se, jsi moudřejší než všichni učení,
Raduj se, ty záříš v duších věřících.
Raduj se, Nevěsto nesnoubená.

kondak - Delta

Moc Nejvyššího zastínila a učinila Matkou Pannu, která
nepoznala muže: její plodné lůno se stalo místem obtěžkaným
pro všechny, kdo chtějí sklízet plody spasení zpěvem Aleluja!
ikos - Epsilon

Starostlivá Marie spěchala s Pánem ve svém lůně k Alžbětě,
jejíž maličký zaslechl panenský pozdrav, zajásal, radostí se
pohnul a jakoby Matce Boží zazpíval:

Raduj se, větvičko se svatým Poupětem,

Raduj se, nosíš svůj nesmrtelný Plod.

Raduj se, ty sama vytváříš Božího Stvořitele,

Raduj se, ty sama dáš život Původci života.

Raduj se, jsi pole, na kterém milosti bohatě zrají,

Raduj se, jsi stůl, jenž překypuje dary.

Raduj se, v Tobě rozkvétá zelený ráj,

Raduj se, v Tobě najdou přístav duše věřících.

Raduj se, vonné kadidlo modliteb,

Raduj se, odpuštění, jež očistí svět.

Raduj se, vlídnosti Boží vůči člověku,

Raduj se, důvěro člověka k Bohu.

Raduj se, Nevěsto nesnoubená.

4. ANASTASIOS SINAJSKÝ, VYPRÁVĚNÍ PRO DUŠI

ed. F. Nau, "Le texte grec du moine Anastase sur les saints pères du Sinäi" [1-40 + appendix,] *Oriens Christianus* 2 (1902) 58-89, and "Le texte grec des récits utiles à l'âme d'Anastase (le Sinäite)," *ibid.* 3 (1903) 56-75.

Anglická resumé příběhů: John Wortley, *A Repertoire of Byzantine Beneficial Tales* [online]:
<http://home.cc.umanitoba.ca/~wortley/>

How one corpse rejected another

There was a plague at Mount Sinäi. Good Abba John died and was buried. An un-caring monk also died and was buried on top of him. Next morning Abba John was found to have thrown the other off, and next day the same thing happened. The higoumen came and re-buried the monk on top of Abba John, urging the latter to show the same humility in death as that for which he was famed in life

Προ χρόνων ὀλίγων, γέγονεν κατ' ἐπιτροπήν κυρίου ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἐρήμῳ θανατικόν, καὶ τελευτήσαντος τινός ὀσίου πατρὸς ἐναρέτου καὶ ταφέντος ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τῶν πατέρων, τῇ ἐπαύριον πάλιν ἐτελεύτησέν τις τῶν ἀμελεστέρων ἀδελφῶν καὶ ἐτάφη ἐπάνω τοῦ σκηνώματος τοῦ ὀσίου ἀνδρός. Μετά οὖν μίαν ἡμέραν τελευτήσαντος ἄλλου πατρὸς, ἦλθον τοῦ καταθέσθαι τὸ λείψανον αὐτοῦ, καὶ εὗρον ὅτι ἀπέρριψεν ἐξ αὐτοῦ ὁ ὀσιος ἀνὴρ τὸ σκηνῶμα τοῦ ἀμελεστέρου ἀδελφοῦ. Εἶτα νομίσαντες ὅτι ἐκ τοῦ συμβάντος γέγονε καὶ οὐ κατὰ τινα θαυματουργίαν, λαβόντες πάλιν τέθηκαν ἐπάνω τοῦ σκηνώματος τὸν ἀδελφόν. Καὶ τῇ ἐπαύριον παραγενομένοι εὗρον πάλιν, ὅτι ἀπέρριψεν τὸν ἀδελφόν ὁ πατήρ. Μαθῶν οὖν ταῦτα ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς παραγίνεται, καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ μνήματι λέγει τῷ τεθνεῶτι· Ἀββᾶ Ἰωάννη, ἐν τῇ ζωῇ σου πρᾶος καὶ μακρόθυμος ὑπῆρχες καὶ πάντα ἐβάσταζες, καὶ νῦν ἀπορρίπτεις τὸν ἀδελφόν; καὶ λαβὼν τὸ λείψανον τοῦ ἀδελφοῦ, οἰκείας χερσίν τίθησιν ἐπάνω τοῦ γέροντος. Καὶ λέγει πάλιν πρὸς αὐτόν· Βάσταξον τὸν ἀδελφόν, ἀββᾶ Ἰωάννη, κἂν ἀμαρτολῶς ἐστίν, καθὼς βαστάξει ὁ θεὸς τὰς ἀμαρτίας τοῦ κόσμου. Καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας, οὐκ ἔτι ἀπέρριψεν τὸ σκηνῶμα τοῦ ἀδελφοῦ ὁ γέρον.

A leopard guards a garden

Abba Stephan of Μαλωχάν had his garden spoiled by rock-rabbits (χοιρογρύλλοι.) A leopard came by and was invited to stay to guard the garden and to eat the marauders, which it did until the abba died.

Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ἀββᾶς Κυριακὸς περὶ τοῦ ἀββᾶ Στεφάνου τοῦ ἐπιστάτου αὐτοῦ, ὅτι ὅτε ἔμεινεν εἰς τὸν Μαλωχάν, τόπος δέ ἐστιν χεῖμαρρος δύσβατος σχεδὸν καὶ ἄβατος ἐν ᾧ καγῶ ποτε παρεγενόμην, ἐπέχει γὰρ τοῦ ἀγίου ὄρους πανχάλεπα μίλια μ'. ἔσπειρέν φησιν ὁ γέρον κωδιμένα εἰς ἀποτροφὴν αὐτοῦ, οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἦσθιεν. Καὶ ἤρχοντο οἱ χοιρογρύλλοι καὶ ἦσθιον καὶ ἐρήμουν αὐτὰ. Ἐν μιᾷ οὖν καθεζομένου καὶ λυπουμένου τοῦ γέροντος, ἰδοῦ ὄρα λεόπαρδον παρερχόμενον καὶ

καλεῖ αὐτόν. Ἐλθόντος δὲ τοῦ θηρίου καὶ καθήσαντος παρὰ τοῦς πόδας αὐτοῦ, λέγει πρὸς αὐτόν ὁ γέρων· ποιήσον ἀγάπην καὶ μὴ ἀναχωρήσης τῶν ἐνταῦθα, ἀλλὰ φύλαξον τὸ μικρὸν κηπίον τοῦτο, καὶ πιάζεις τὰ χοιρογρύλλια καὶ ἐσθίεις αὐτά. Καὶ ἔμεινεν σὺν αὐτῷ ὁ λεόπαρδος ἐπὶ ἔτη ἱκανὰ φύλάττων τὰ μικρὰ λάχανα, ἕως οὗ ἐτελεύτησεν ὁ γέρων.

A blind young rock-rabbit healed

John the Roman said that he and his master, John the Sabaite, were at Arselaou when a mother rock-rabbit brought her young one, which was blind, to the Sabaite; he cured it with earth and spittle. Next day she brought him a cabbage. He refused to accept stolen goods, so she took it back to the garden from which she had stolen it.

Ὁ ἀββᾶ Ἰωάννης μοι διηγήσατο ὁ Ῥωμαῖος ὁ μαθητὴς τοῦ θαυμασίου Ἰωάννου τοῦ Σαβαΐτου, ὅτι καθημένων ἡμῶν εἰς τὰ Ἀρσελάου ἰδοὺ ἐν μιᾷ χοιρογρύλλος τελεία ἤνεγκεν τὸ τέκνον αὐτῆς μικρὸν, βαστάζουσα αὐτὸ ἐπὶ τοῦ στόματος αὐτῆς καὶ ἔθηκεν αὐτὸ τυφλὸν ὄντα ἐπὶ τοὺς πόδας τοῦ γέροντος. Ἰδὼν οὖν αὐτὸ ὁ ὄσιος τυρφλὸν, ἔπτυσεν χαμαὶ καὶ ποιήσαντος αὐτοῦ πηλὸν καὶ χρήσαντος τοῦς οφθαλμοῦς αὐτοῦ, εὐθέως ἀνέβλεψεν. Καὶ προσεγγίσασα ἡ μήτηρ, ἐφίλησεν τὰ ἴχνη τοῦ γέροντος, καὶ λαβοῦσα τὸ τέκνον περιπατοῦν, ἀπίει σκιρτῶσα. Τῇ οὖν ἐπαύριον ἰδοὺ φέρει πρὸς τὸν γέροντα ἡ μήτηρ μίαν κράμβην τελείαν ἐπὶ τοῦ στόματος κόπῳ πολλῷ σύρουσα αὐτήν, καὶ ὑπομειδιάσας ὁ ὄσιος, λέγει πρὸς αὐτήν· Πόθεν ἤνεγκας τοῦτο; πάντως ἐκ τῶν κηπίων τῶν πατέρων ἔκλεψας αὐτό, ἐγὼ κλεψιμαῖα οὐ τρώγω, ἀλλὰ ἀπελθε, ὅθεν ἔκλεψας αὐτὸ θές αὐτὸ πάλιν. Καὶ ὡσπερ καταισχυνθέν τὸ ζῶον, ἔλαβεν τὴν κράμβην καὶ ἀπήγαγεν ἐν τῷ κηπίῳ ἐξ οὗ ἀφείλατο αὐτήν.

A father who endured bugs for three weeks

A father shut himself up in a cave for Lent. Soon it was swarming with bugs from top to bottom. But he held on, and in the third week, there arrived a swarm of large ants which cleaned out the bugs. So it is good to be patient under trial, for things usually come out right in the end.

Τίς τῶν πατέρων περιώρισεν ἑαυτὸν πρὸ ὀλίγων χρόνων ἐν τινι σπηλαίῳ, τῇ τεσσαρακοστῇ τῶν ἀγίων νηστειῶν. Ὁ οὖν διάβολος ὁ ἀεὶ τοῖς ἀγωνιζομένοις φθονῶν, ἐπλήρωσεν ὅλον τὸ σπήλαιον κορίδῳ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἕως τῆς στέγης, καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸν ἄρτον καὶ πάντα τὰ αὐτοῦ, ὥστε μὴ ὀράσθαι δακτύλου τόπον τὸ σύνολον ἐν τῷ σπηλαίῳ γυμνόν. ὑπομείνας οὖν γενναίως τὸν πειρασμὸν ὁ γέρων, εἶπεν· ὅτι ἐὰν δέη με ἀποθανεῖν· οὐκ ἐξέρχομαι ἕως τῆς ἀγίας ἐορτῆς. Τῇ οὖν τρίτῃ ἑβδομάδι τῶν ἀγίων νηστειῶν, ἰδοὺ ὄρᾳ ἀπὸ πρῶι πλήθος ἀδιήγητον μυρμηκῶν τελείων, ἐρχομένων ἐν τῷ σπηλαίῳ ἐπ' ἀπωλεία τῶν κορίδων, καὶ καθάπερ ὡς ἐπὶ πολέμου ἐντὸς ἐξῶρων, πάσας ἐφόνευσαν καὶ βαστάσαντες τοῦ σπηλαίου ἐξήγαγον· διὸ καλὴ ἡ τῶν πειρασμῶν ὑπομονή, εἰς ἀγαθὸν γὰρ πέρας πάντως ἔρχεται.

5. ΝΙΚΕΤΑΣ Ζ ΑΜΝΙΕ, ŽIVOT MILOSRDNÉHO FILARETA

Edice: M.-H. Fourmy and M. Leroy (ed.), *La vie de s. Philarète, Byzantion* 9 (1934): 112–167.

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΤΟΥ ΕΛΕΗΜΟΝΟΣ

Ἦν τις ἄνθρωπος ἐν χώρᾳ τῶν Παφλαγόνων τοῦνομα Φιλάρετος καὶ ὁ ἄνθρωπος ἦν εὐγενῆς τῶν ἀπὸ Πόντου καὶ Γαλατικῆς χώρας, υἱὸς ὑπάρχων Γεωργίου τοῦ Φερωνύμου. Ἦν δὲ πλούσιος σφόδρα· καὶ ἦν αὐτῷ κτήνη πολλά· βόες ἑξακόσιοι, ζεύγη βοῶν ἑκατόν, ἵπποι νομάδες ὀκτακόσιοι, ἵπποι καὶ ἡμίονοι τῆς προμοσέλας αὐτοῦ ὀγδοήκοντα, πρόβατα χιλιάδες δώδεκα, προάστια δὲ πολλῆς γῆς πεπληρωμένα τετραράκοντα ὀκτώ, μονώτατα πάντα, ὠραῖα πάνυ καὶ πολλῆς τιμῆς ἄξια· κατέναντι γὰρ αὐτῶν ἑκάστη πηγὴ ἦν βλύζουσα ἀπὸ κορυφῆς δυναμένα ἀρδεῦσαι πάντα τὰ χρῆζοντα ἀρύεσθαι ἐξ αὐτῆς κατὰ περισσεῖαν· καὶ οἰκέται πολλοὶ ὑπῆρχον αὐτῷ, καὶ κτήματα πολλὰ σφόδρα.

(...)

Ἦν δὲ ὁ ἄνθρωπος ἐλεήμων σφόδρα καὶ ὅτε ἤρχετο πρὸς αὐτὸν προσαίτης, εἴ τι ἂν αἰτεῖτο, ἐδίδου αὐτῷ μετὰ χαρᾶς εἰς πλησμονήν, πρότερον ἐκ τῆς τραπέζης αὐτοῦ εἴ τι ἂν ἐπεθύμει, καὶ εἴθ' οὕτως παρείχεν αὐτῷ τὸ ζητούμενον προπέμπων αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἀφωμοιωμένος ἀληθῶς τῷ φιλοξένῳ Ἀβραὰμ καὶ Ἰακώβ. Ἐποίει δὲ οὕτως ἐπὶ χρόνους πολλούς, ἐξάκουστον δὲ ἐγένετο ἐν ὅλῃ τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ περιχώρῳ ἐκείνῃ ἢ τούτου ἐλεημοσύνη· καὶ εἴ τις βούς ἠστόχησεν ἢ ἵππος ἢ ἄλλο τι τῶν τετραπόδων, ἐπορεύετο πρὸς τὸν μακάριον ἄνδρα μετὰ θάρσους ὡς εἰς ἰδίαν ἀγέλην ἀπερχόμενος, καὶ ἐλάμβανεν ἕκαστος εἴ τι ἂν χρεῖαν εἶχεν, καὶ οἶον ἕκαστος ἐκ τῆς ἀγέλης αὐτοῦ ἀπώλεσεν, ἀπερχόμενος ἐλάμβανεν οἶον ἂν ἔθελεν. Καὶ ὅσον ἐδίδου, τοσοῦτον ἐπληθύνετο.

Ἰδὼν δὲ ὁ διάβολος τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἐνάρετον πολιτείαν, ἐζήλωσεν αὐτὸν ὡς ποτε τὸν Ἰώβ, καὶ ἐξαιτεῖται τοῦτον πτωχεῦσαι καὶ τότε ἰδεῖν αὐτοῦ τὴν τοιαύτην ἀπλότητα. Οὐδὲν γὰρ θαυμαστὸν ἔφησεν ὁ διάβολος ποιήσῃν τὸν ἄνδρα, ἐκ τῶν περισσευμάτων αὐτοῦ παρέχων τοῖς πένησιν.

(...)

Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, βασιλεύοντος τῆς φιλοχρίστου Εἰρήνης αὐγούστης σὺν ἄνακτι τῷ υἱῷ αὐτῆς Κωνσταντίνῳ, ἐζήτει ἡ βασίλισσα κόρην ἐπιλέξασθαι ἐν πάσῃ τῇ τῶν Ῥωμαίων χώρᾳ ἀπὸ ἀνατολῶν ἕως δυσμᾶς πρὸς τὸ ζεῦξαι τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν βασιλέα. Γυρεύσαντες δὲ πᾶσαν τὴν δύσιν μεσημβρίαν τε καὶ τὴν ἀρκτῶαν καὶ μὴ εὐρόντες, ἤλθον εἰς τὰ μέρη τοῦ Πόντου. Γυρευόντων δὲ αὐτῶν ἤλθον κατὰ τὸ μεσόγειον Παφλαγονίας εἰς τὸ χωρίον τοῦ ἐλεήμονος ἀνδρὸς· τὸ δὲ ὄνομα τοῦ χωρίου Ἄμνια, ὑπὸ τῆς πόλεως Γαγγρῶν τελοῦσα. Ἰδόντες δὲ οἱ βασιλικοὶ τὸν οἶκον τοῦ γέροντος, ἀρχαῖον ὄντα καὶ μέγαν σφόδρα, καὶ πάνυ τερπνόν, νομίζοντες ὅτι

εἷς τῶν μεγιστάνων καταμένει ἐν αὐτῷ ἐκέλευσαν τοὺς ὑπηρέτας αὐτῶν καὶ τοὺς μετὰ τωρας ἐκεῖσε καταλῦσαι. Οἱ δὲ πρῶτοι τοῦ χωρίου λέγουσι πρὸς τοὺς βασιλικούς· «Μή, κύριοι, μὴ ἀπέλθητε εἰς τὸν οἶκον ἐκεῖνον, ὅτι εἰ καὶ ἔσωθεν μέγας φαίνεται καὶ ἔντιμος, ἔσωθεν δὲ οὐδὲν ὑπάρχει ἐν αὐτῷ.» Οἱ δὲ βασιλικοὶ νομίζοντες ὅτι ὑπὸ ἐπιτροπῆς τοῦ κυρίου τῆς οἰκίας τοῦτο λαλοῦσιν, ἵνα μὴ καταλύσουσιν ἐν αὐτῇ διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν πλούσιον καὶ δυνάστην, εἶπον μετ' ὀργῆς πρὸς τοὺς ὑπηρέτας αὐτῶν· «Πορεύεσθε μόνον· ἀπέλθωμεν εἰς ἐκεῖνον τὸν οἶκον.» (...)

Καὶ ὡς ἀνέστησαν τῷ πρῶτῷ ἐπεζήτησαν πάλαι τὰ κοράσια μετὰ σπουδῆς πολλῆς. Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς ὁ γέρον· «Κύριοί μου, ἡμεῖς εἰ καὶ πτωχοὶ ὑπάρχομεν, ἀλλ' οὖν αἱ θυγατέρες ἡμῶν οὐδέποτε ἐξήλθοσαν ἐκ τοῦ κουβουκλίου αὐτῶν· ὡς δὲ κελεύετε, οἱ ἐμοὶ δεσπότες, εἰσέλθατε εἰς τὸ κουβούκλιον καὶ θεάσασθε αὐτάς.» Ἀναστάντες δὲ οἱ ἄνδρες σπουδαίως, εἰσήλθοσαν εἰς τὸ κουβούκλιον καὶ ὑπήντησαν αὐτοῖς αἱ θυγατέρες τοῦ γέροντος μετὰ τῶν θυγατέρων αὐτῶν, καὶ θεωρήσαντες τὰς μητέρας καὶ θυγατέρας κάλλει σφοδροτάτῳ περιεκλαμψάσας ὑπὲρ πᾶσαν θεὰν γυναικὸς ἐν καταστολῇ κοσμίῳ, ἐξέστησαν καὶ συγχαρεῖς γενόμενοι καὶ μὴ δυνάμενοι χωρίσαι τὰς μητέρας ἐκ τῶν θυγατέρων διὰ τὸ ἰσόμετρον κάλλος τῆς θεᾶς αὐτῶν, ἔφησαν πρὸς τὸν γέροντα· «Ποῖαί εἰσιν αἱ θυγατέρες σου καὶ ποῖαι αἱ ἔγγονές σου;» Ὁ δὲ διεχώριζεν αὐτάς καὶ εὐθέως καταμετροῦσι τὸ μέτρον τὸ βασιλικὸν τὴν ἡλικίαν τῆς πρώτης καὶ εὗρον καθῶς ἔχρηζον· θεασάμενοι καὶ τὸ λαυραῖον, ἠῦραν καὶ τοῦτο ὅμοιον, ὁμοίως καὶ τὸ τζαγκίον καταμετρήσαντες τοῦ ποδός, εὗρον ἰσόμετρον· καὶ ἄραντες ταύτας μετὰ πολλῆς χαρᾶς σὺν τῇ μητρὶ αὐτῶν καὶ τῷ γέροντι καὶ παντὸς τοῦ οἴκου αὐτῶν, ἀπήεσαν μετὰ χαρᾶς εἰς τὸ Βυζάντιον ὁμοῦ τὸν ἀριθμὸν ψυχῶν τριάκοντα.

Vyprávění o životě a skutcích blahoslaveného a spravedlivého Filareta Milosrdného, všelikým poučením naplněné

V zemi Paflagonské je víska, jež se nazývá Amneia, a je podřízená hlavnímu městu Gangrám. Tam žil člověk jménem Filaretos, pocházející ze vznešeného rodu pontského a galatského, syn jistého rolníka Georgia, jednoho z prvních tamních obyvatel, jehož jmění bylo získáno prací jeho služebníků. Tento Filaretos byl (...), bohobojný a velice bohatý. Měl mnoho dobytka: šest set býků, sto párů (...), osm set koní na pastvinách, osmdesát tažných koní a mul, dvanáct tisíc ovcí, padesát statků na předměstí s velkým množstvím pozemků, které měly velikou cenu a byly položeny jeden nedaleko druhého. V každém z nich totiž byl horský pramen, který dával dostatek vláhy všemu, co je živo z vody; měl též mnoho otroků se ženami a dětmi. Blahoslavený Filaretos měl i manželku jménem Theosebó; i ona byla (...) a bohobojná a přinesla mu nemalé bohatství. Měli děti: krásného syna jménem Jana a dvě dcery, z nichž jedna se nazývala Hypatia a druhá Euantheia. Byly velmi krásné a svou krásou zastiňovaly v ten čas všechny ostatní.

Filaretos pak byl milosrdný, miloval chudé a pocestné, odíval nahé a těm, kteří přicházeli zdaleka, dával vše potřebné. Jestliže někdo od něho něco žádal, s radostí dával, nejprve ho nasytil u svého stolu a pak ho vypravil na cestu, podobaje se laskavému hostiteli poutníků Abrahámovi a předobrotivému Jákobovi. Tak žil po dlouhý čas. Jeho jméno se stalo známým po celé východní zemi i v jejím okolí a jeho milosrdenství bylo proslulé mezi všemi lidmi. Pakliže někdo neměl býka, koně nebo jiné zvíře, šel k blahoslavenému, aby si mu postěžoval, a každý dostal z jeho stáda dobytče, jaké potřeboval, podle své volby; přestože světec rozdával, jeho stádo se dvojnásob množilo.

Když uviděl ďábel čisté srdce tohoto muže, pojal k němu závist, jako kdysi k spravedlivému Jobovi, a usiloval, aby Filaretos zchudl: zatoužil se přesvědčit o tom, zda bude spravedlivý mít stejný soucit se všemi jako dříve. Jak pravil ten potměšilec, (...) dobrotivý ten muž žádné zvláštní dobro neprokazoval, protože poskytoval strádajícím ze své hojnosti.

[...]

V tom čase panovala křesťanská císařovna Eiréné, která vládla spolu se svým synem Konstantinem. Rozeslala posly po celé byzantské zemi od východních hranic po západní, aby hledali pro císaře Konstantina nevěstu. Všude se zastavili, ale vhodnou dívku nenašli; přišli tedy do krajiny pontské do samého srdce Paflagonie, do vísky, kde žil Filaretos Dobrotivý. Nazývala se Amneia a byla podřízena hlavnímu městu Gangrám. Poslové si zdálky povšimli starobylého, nádherného a velikého domu Filareta Dobrotivého a domnívajíce se, že tam sídlí nějaký velmož, poručili služebníkům, aby tam zastavili. Avšak vesničané řekli poslům: „Nechod'te tam, pánové, do tohoto domu, protože zvnějšku sice vyhlíží jako bohatý a nádherný, ale vevnitř nic není, žije tam chudý stařec.“ Císařští poslové se však domnívali, že to říkají proto, že

jim to sám hospodář, bohatý to velkostatkář, rozkázal, a rozhněvaně řekli svým služebníkům: „Nevšímejte si toho a jděte tam.“

[...]

Když poslové ráno vstali, začali všude dívky hledat. Stařec jim řekl: „Pánové, třebaže jsme chudí, přesto naše dívky nikdy nevycházejí z našeho skromného příbytku. Je-li vám líbo, pánové, vstupte do vnitřních komnat a uvidíte je.“ Spěchali tedy do vnitřních komnat. Dvě starcovy dcery se svými dceruškami je přivítaly s náležitými poctami. Poslové v úžasu nemohli ani promluvit, když spatřili krásu těch žen, jejich neobyčejný půvab a důstojnost jejich vystupování. Řekli radostně starci, nerozeznávajíce dívenky od jejich matek pro nevšední krásu matek a – jak se zdálo – pro stejný věk jedněch i druhých: „Otče, které z nich jsou dcery, které matky a které vnučky?“ Stařec jim to ukázal. Když poslové začali císařskou mírou měřit postavu první dívenky, byla shledána správnou; když byla srovnána s císařským vzorem krásy, byla stejná, podobně i velikost její nožky měla přesnou míru.

Poslové s velikou radostí vzali dívky i s jejich matkou, prarodiči a celou rodinou v počtu třiceti lidí a odebrali se do šťastného města Cařihradu.

6. KASSIA

Edice: K. Krumbacher (ed.), Kasia, Sitzungsberichte der bayerischen Akademie der Wissenschaften, Philosoph.-phil. und hist. Kl. 3.1 (1897): 357-368; upraveno podle, A. Tripolitis (ed.), Kassia, The Legend, The Woman and Her Work, New York – London, 1992 (odsud i překlad).

Μισῶ φονέα κρίνοντα τὸν θυμῶδη. (1)
Μισῶ τὸν μοιχόν, ὅταν κρίνη τὸν πόρνον.
Μισῶ κελεφὸν τὸν λεπρὸν ἐξωθοῦντα.
Μισῶ τὸν μωρὸν φιλοσοφεῖν δοκοῦντα.
Μισῶ δικαστὴν προσέχοντα προσώποις. (5)
Μισῶ πλούσιον ὡς πτωχὸν θρηνωδοῦντα.
Μισῶ τὸν πτωχὸν καυχώμενον ἐν πλούτῳ.
Μισῶ χρεώστην ἀμερίμνωσ ὑπνοῦντα.
Μισῶ κολοβὸν μακρὸν ἐξουθενοῦντα.
Μισῶ τὸν μακρὸν, ἂν πελωλὸς τυγχάνη. (10)
Μισῶ τὸν ψεύστην σεμνυνόμενον λόγοις.
Μισῶ μέθυσον πίνοντα καὶ διψῶντα. @1
Μισῶ τὸν λίχνον ὡς ὀλιγοψιχοῦντα.
Μισῶ γέροντα παίζοντα μετὰ νέων.
Μισῶ ῥάθυμον καὶ τὸν ὑπνώδη μᾶλλον. (15)
Μισῶ τὸν ἀναίσχυντον ἐν παρρησίᾳ.
Μισῶ τὸν πολυλόγον ἐν ἀκαιρίᾳ.
Μισῶ σιωπῆν, ὅτε καιρὸς τοῦ λέγειν.
Μισῶ τὸν πᾶσι συμμορφούμενον τρόποις.
Μισῶ τὸν δόξης χάριν ποιοῦντα πάντα. (20)

Μισῶ τὸν λόγοις οὐκ ἀλείφοντα πάντας (?).
Μισῶ μὴ ζητούμενον καὶ προσλαλοῦντα.
Μισῶ τὸν διδάσκοντα μηδὲν εἰδότα.
Μισῶ φίλεχθρον· οὐ γὰρ φιλεῖ τὸ θεῖον.
Μισῶ φειδωλὸν καὶ μάλιστα πλουτοῦντα. (25)
Μισῶ τὸν ἀγνώμονα καθὼς Ἰούδαν.
Μισῶ τὸν μάτην συκοφαντοῦντα φίλους.

I hate a murderer condemning the hot-tempered.
I hate the adulterer when he judges the fornicator.
I hate the leper who drives out the leprous.
I hate the fool supposing to be a philosopher.
I hate a rich man complaining as a poor man.
I hate the poor man boasting as in wealth.
I hate a debtor who sleeps unconcernedly.
I hate a stunted individual who is contemptuous of height.
I hate the tall man if he happens to be enormous.
I hate the liar affecting a solemn air with words.
I hate the drunk drinking and thirsting.
I hate the gluttonous one as he lacks courage.

I hate an old man who plays with youths.
I hate a lazy person and more so the somnolent one.
I hate the shameless individual in candid speech.
I hate the verbose in an unsuitable time.
I hate silence, when it is a time for speaking.
I hate the one who conforms to all ways.
I hate the one who does everything for the sake of vain glory.
I hate the one who does not encourage everyone with words.
I hate the one who speaks before examining.
I hate the one who teaches knowing nothing.
I hate a quarrelsome one; for he does not respect the holy.
I hate the miser and especially one who is wealthy.
I hate the ungrateful one like Judas.
I hate one who rashly slanders friends.

Ἀνὴρ φαλακρὸς καὶ κωφὸς καὶ μονόχειρ,
μογγίλαλός τε καὶ κολοβὸς καὶ μέλας,
λοξὸς τοῖς ποσὶ καὶ τοῖς ὄμμασιν ἅμα
ύβρισθεὶς παρὰ τινος μοιχοῦ καὶ πόρνου,
μεθυστοῦ, κλέπτου καὶ ψεύστου καὶ φονέως
περὶ τῶν αὐτῶ συμβεβηκότων ἔφη·
Ἐγὼ μὲν οὐκ αἴτιος τῶν συμβαμάτων·
οὐ γὰρ θέλων πέφυκα τοιοῦτος ὅλως·
σὺ δὲ τῶν σαντοῦ παραίτιος πταισμάτων·
ἅπερ γὰρ οὐκ ἔλαβες παρὰ τοῦ πλάστου,

ταῦτα καὶ ποιεῖς καὶ φέρεις καὶ βαστάζεις.
Ἀνὴρ ἀληθῆς ἐκφεύγει πάντως ὄρκον.
Ἄνδρὸς ἀληθοῦς ὁ λόγος ὡσπερ ὄρκος
ἄνδρὸς δὲ φαύλου καὶ τὸ ψεῦδος μεθ' ὄρκου.
Ἀνὴρ στοχαστῆς μάντις ἄριστός ἐστιν·
τεκμαίρεται κινδύνους ἐκ τῶν πραγμάτων.
Ἀνὴρ φρόνιμος ἐπικρατῆς ἀφρόνων,
αὐτοκράτωρ δὲ τῶν παθῶν ὁ τοιοῦτος.
Ἀνὴρ ὑψαύχην μισητὸς τοῖς ὀρῶσιν,
ἐπέραστος δὲ τοῖς πᾶσι ταπεινόφρων.

A man bald, dumb, and with only one hand,
short, swarthy, and with a speech impediment,
bowed legged and with crossed eyes
when he was insulted by a certain adulterer and fornicator,
drunk, thief, liar, and murderer
because of his infirmities, said:
“I am not the cause of my misfortunes;
for in no way did I want to be like this,
but you are in part the cause of your faults,
as you did not receive from the creator
these things that you do, endure, and dignify.”
An honest man avoids all oaths.
The word of an honest man is like an oath;
but of an evil man even the lie is with an oath.
A keenly perceptive man is an excellent seer;

he recognizes dangers from circumstances.
A prudent man has mastery over the foolish,
such a man is ruler of the passions.
A stately man is hated by his viewers,
handsome but humble to all.

Φειδωλὸς ἰδὼν τὸν φίλον ἀπεκρύβη
καὶ τοὺς οἰκέτας τὸ ψεύδεσθαι διδάσκει.
Φεύγει φειδωλὸς συμπόσια τῶν φίλων.
Φειδωλὸς ἅπας φίλους πτωχοὺς βαρεῖται.

A miser seeing his friend hides from sight
and teaches his household to lie.
A miser avoids the entertainment of friends.
A miser depresses all his poor friends.

Γυνὴ μοχθηρὰ καὶ φίλεργος καὶ σώφρων
τὴν δυστυχίαν νενίκηκε προδήλως·
γυνὴ δὲ νωθρὰ καὶ μίσεργος καὶ φαύλη
τὴν κακὴν ὄντως ἐπεσπάσατο μοῖραν.
Φῦλον γυναικῶν ὑπερισχύει πάντων·
καὶ μάρτυς Ἔσδρας μετὰ τῆς ἀληθείας.
Κακὸν ἢ γυνὴ κἂν ὡραία τῷ κάλλει·
τὸ γὰρ κάλλος κέκτηται παραμυθίαν·
εἰ δ' αὖ δυσειδῆς καὶ κακότηροπος εἶη,

διπλοῦν τὸ κακὸν παραμυθίας ἄτερ.
Μέτριον κακὸν γυνὴ φαιδρὰ τῇ θέᾳ,
ὅμως παρηγόρημα τὸ κάλλος ἔχει·
εἰ δ' αὖ καὶ γυνὴ καὶ δύσμορφος ὑπάρχοι,
φεῦ τῆς συμφορᾶς, φεῦ κακῆς εἴμαρμένης.

A woman industrious and prudent, although in hard times,
definitely overcomes her misfortunes;
but a woman lazy, idle, and mean,
actually causes misfortune.
Esdras is witness that women
together with truth prevail over all.
It is not good for a woman to be beautiful;
for beauty is distracting;
but if she is ugly and ill mannered,
without distraction it is twice as bad.
It is moderately bad for a woman to have a radiant
countenance,
yet beauty has its consolation;
but if a woman is ugly,
what misfortune, what bad luck.

Οὐκ ἔστι μωρῷ φάρμακον τὸ καθόλου
οὐδὲ καὶ βοήθεια πλὴν τοῦ θανάτου.
μωρὸς τιμηθεὶς κατεπαίρεται πάντων,
ἐπαινεθεὶς δὲ θρασύνεται καὶ πλέον.

ὡς γὰρ ἄπορον κάμψαι κίονα μέγαν,
οὕτως οὐδ' ἄνθρωπον μωρὸν μεταποιεῖς.
Αἰρετώτερον φρονίμοις συνδιάγειν
ἤπερ πλουσίοις μωροῖς καὶ ἀπαιδεύτοις.
Γνῶσις ἐν μωρῷ πάλιν ἄλλη μωρία·
γνῶσις ἐν μωρῷ κώδων ἐν ῥινὶ χοίρου.
Δεινὸν τὸν μωρὸν γνώσεώς τι μετέχειν·
ἦν <δὲ> καὶ δόξης, δεινότατον εἰς ἅπαν·
ἦν δὲ καὶ νέος ὁ μωρὸς καὶ δυνάστης,
παπαῖ καὶ ἰώ, φεῦ καὶ οὐαὶ καὶ πόποι.
Οἴμοι, κύριε, μωροῦ σοφιζομένου·
ποῦ τις τράποιτο; ποῦ βλέψοι; πῶς ὑποίσοι;
Μωρὸς πάντως πέφυκε περισσοπράκτωρ·
μωρὸς βαλὼν πέδιλα πανταχοῦ τρέχει.
Κρεῖσσόν σοι, μωρέ, πάμπαν μὴ γεννηθῆναι
ἢ γεννηθέντα τῇ γῇ μὴ βηματίσαι.
ἀλλὰ συντόμως Ἄϊδη παραπεμφθῆναι.
Μωροῖς φρόνιμος συνδιάγειν οὐ σθένει·
ἀτονήσει γὰρ τῇ τούτων ἀντιθέσει,
ἢ πῶς τὴν τούτων θρασύτητα νικήσοι;
Αἰρετώτερον φρονίμοις συμπτωχεύειν
ἤπερ συμπλουτεῖν μωροῖς καὶ ἀπαιδεύτοις.
καὶ μοι δοίη γε Χριστὸς συγκακουχεῖσθαι
φρονίμοις ἀνδράσι τε καὶ σοφωτάτοις

ἤπερ συνευφραίνεσθαι μωροῖς ἀλόγοις.

There is absolutely no cure for stupidity
nor help except for death.
A stupid person when honored is arrogant towards everyone,
and when praised becomes even more over-confident.
Just as it is impossible to bend a great pillar,
so it is to change a stupid person.
Knowledge in a stupid person is further stupidity;
knowledge in a stupid person is a bell on a pig's nose.
It is terrible for a stupid person to possess some knowledge;
and if he has an opinion, it's even worse;
and if a stupid man is young and in a position of power,
alas and woe and what a disaster.
Woe, oh lord, if a stupid person attempts to be clever;
where does one flee, where does one turn, how does one endure?
A stupid person is always inclined to overdo:
Putting on pair of shoes he runs everywhere.
It is better if a stupid person is never born
but if born, may he not walk on the earth
but soon afterwards be sent to Hades.

7. ΒΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ / ŽIVOT BASILEIA I.

Edice: I. Bekker, Theophanes Continuatus, Ioannes Cameniata, Symeon Magister, Georgius Monachus [Corpus scriptorum historiae Byzantinae. Bonn: Weber, 1838]

5

(...) ἐγένετο δέ τι περὶ αὐτὸν εὐθύς κατὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν θαυμάσιον, τὴν εἰς ὕστερον τύχην παραδηλοῦν, ὅπερ οὐ θέμις οἶμαι σιγῇ παρελθεῖν. τῷ γὰρ καιρῷ τοῦ θέρους τῶν τούτου γονέων ἐπὶ τὸν ἴδιον ἐξελθόντων ἀγρὸν καὶ τοῖς θερισταῖς ἐπιστατούντων καὶ διεγειρόντων συντόνως ἐργάζεσθαι, ὡς περὶ πλήθουσιν ἀγορὰν ἢ ἡμέρα προέκοπτε καὶ ὁ ἥλιος ἤδη σφοδρότερον ταῖς μεσημβριναῖς ἀκτίσιν ἐπέφλεγεν, οἷονεῖ τινα σκηνην ἐκ τοῦ συνδέσμου τῶν ἀσταχῶν σκευάσαντες ἐν ταύτῃ τὸν παῖδα κοιμηθησόμενον ἔθεντο, ὅπως τῆς ἀπὸ τοῦ ἡλίου θερμῆς ἀβλαβῶς διέλθῃ τὸν καύσωνα. ἐν δὲ τῷ ἐκείνους ἐνασχολεῖσθαι τοῖς θερισταῖς ἀετὸς ἐπικαταπτὰς καὶ ἄνωθεν ἐπικαθίσας ἠπλωμέναις ταῖς πτέρυξι τὸ παιδίον ἐσκίαζεν. ἀρθείσης δὲ παρὰ τῶν ἰδόντων φωνῆς ὅτι ὄλεθρον ἴσως ἐπάξει ὁ ἀετὸς τῷ παιδί, ἢ μήτηρ εὐθύς οἶα μήτηρ φιλόστοργος καὶ φιλότεκνος πρὸς τὸν παῖδα ἐξέδραμεν. ἰδοῦσα δὲ τὸν ἀετὸν σκιὰν ταῖς πτέρυξι τῷ παιδίῳ περιποιούμενον, καὶ μηδὲ πρὸς τὴν ταύτης ἐκπλαγέντα ἐπέλευσιν ἀλλ' ὡσπερ χαριέντως πρὸς αὐτὴν ἀτενίζοντα, οὐκ ἠδυνήθη κατὰ τὸ πρόχειρον εἰς κρείττονα πεσεῖν λογισμὸν, ἀλλὰ λίθον ἔβαλε κατ' αὐτοῦ· καὶ οὕτως ἀνέπτῃ ὁ ἀετὸς καὶ ὡς ἔδοξεν ἀπεχώρησεν. ἐκείνης δὲ αὐθις πρὸς τὸν ἄνδρα καὶ τοὺς ἐργάτας ὑποστρεψάσης, ὁ ἀετὸς κατὰ τὸ πρότερον σχῆμα παρῆν τὸ παιδίον ἐπισκιάζων, καὶ πάλιν ὁμοίως ἢ φωνὴ παρὰ τῶν θεατῶν, καὶ ἡ μήτηρ πρὸς τὸ παιδίον, καὶ τῇ βολῇ τοῦ λίθου ὁ ἀετὸς ἀποσοβούμενος, καὶ ἡ τῆς μητρὸς πρὸς τοὺς ἐργαζομένους ἐπιστροφή. ἐναργέστερον δὲ ἄρα τῆς προνοίας δηλῶσαι θελησάσης ὅτι οὐ κατὰ τινὰ τύχης αὐτοματισμὸν ἀλλὰ θεία προγνώσει τὸ τελούμενον δείκνυται, ἐκ τρίτου συνέβη τὰ ὅμοια, ὁ ἀετὸς ἐπὶ τὸ παιδίον, οἱ θεωροῦντες βοῶντες, καὶ ἡ μήτηρ ἐπὶ τὸν ἀετὸν, καὶ ὁ ἀετὸς πρὸς βίαν καὶ μόλις ἀπαλλαττόμενος. οὕτω τῶν μεγάλων πραγμάτων ἀεὶ πόρρωθεν ὁ θεὸς προκαταβάλλεται τινὰ σύμβολα καὶ τεκμήρια τῶν εἰς ὕστερον.

8. SYMEON NOVÝ TEOLOG

A. Kambylis, Symeon Neos Theologos, Hymnen [Supplementa Byzantina 3. Berlin – New York: De Gruyter, 1976]

(13.) Προτροπή εις μετάνοιαν. Καὶ πῶς τὸ θέλημα τῆς σαρκὸς τῷ θελήματι τοῦ πνεύματος ἐνωθὲν θεοειδῆ τὸν ἄνθρωπον ἀπεργάζεται.

Κλαίω καὶ κατανύσσομαι, ὅταν τὸ φῶς μοι λάμψη (1)
καὶ ἴδω τὴν πτωχείαν μου καὶ γνῶ τὸ ποῦ ὑπάρχω
καὶ ποῖον κόσμον κατοικῶ θνητὸν θνητὸς ὑπάρχων,
καὶ τέρομαι καὶ χαίρομαι, ὅταν κατανοήσω
τὴν ἐκ θεοῦ δοθεισάν μοι κατάστασιν καὶ δόξαν, (5)
καὶ ἑμαυτὸν ὡς ἄγγελον στοχάζομαι κυρίου
ἀϋλῶ τῷ ἐνδύματι ὅλον κεκοσμημένον.
ἢ οὖν χαρὰ τὸν πόθον μοι ἀνάπτει τοῦ διδόντος
καὶ ἀλλοιοῦντός με θεοῦ, ὁ πόθος δὲ δακρύων
ἀναβλυστάνει ποταμοὺς καὶ λαμπρύνει με πλέον. (10)
ἀκούσατε οἱ εἰς θεόν, ὡς ἐγώ, ἀμαρτόντες,
σπουδάσατε καὶ δράμετε ἐν τοῖς ἔργοις εὐτόνως
καταλαβεῖν καὶ δράξασθαι πυρὸς ἀϋλου ὕλην
(ὕλην δ' εἰπὼν τὴν θείαν σοι ἐδήλωσα οὐσίαν)
καὶ ἐξανάψαι τῆς ψυχῆς τὴν νοερὰν λαμπάδα, (15)
ἵνα γένησθε ἥλιοι λάμποντες ἐν τῷ κόσμῳ
καὶ μηδαμῶς ὀρώμενοι παρὰ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ,
ἵνα γένησθε ὡς θεοὶ θεοῦ ὅλην τὴν δόξαν
ἐνδον ὑμῶν κατέχοντες ἐν δύο ταῖς οὐσίαις, @1
διπλαῖς πάντως ταῖς φύσεσι, διπλαῖς ταῖς ἐνεργείαις, (20)

διπλοῖς καὶ τοῖς θελήμασι, καθὼς βοᾷ ὁ Παῦλος·
ἄλλο καὶ γὰρ τὸ θέλημα σαρκὸς ῥευστῆς ὑπάρχει,
ἕτερον δὲ τοῦ πνεύματος καὶ ἄλλο τῆς ψυχῆς μου,
πλήν οὐ τριπλοῦς ἀλλὰ διπλοῦς ὡς ἄνθρωπος ὑπάρχω·
ἢ ψυχὴ μου συνδέεται ἀρρήτως τῇ σαρκί μου, (25)
πλήν οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτοῦ ἕκαστον καταλλήλως,
οἷον φαγεῖν τε καὶ πιεῖν, οἷον τὸ καθευθεῖν,
ἀ καὶ σαρκὸς θέλημα χοϊκὸν εἶναι λέγω·
ἐπεὶ δὲ πάλιν χωρισθὲν ψυχῆς οὐδὲν τοιοῦτον ζητεῖ,
ἀλλὰ νεκρὸν, ἀναίσθητον ὡσπερ πηλὸς τυγχάνει, (30)
τὸ πᾶν ψυχῆς εἶναι δοκῶ ἐν θέλημα ἀνθρώπου·
ὁ οὖν τῷ θείῳ πνεύματι τὸ ἴδιον ἐνώσας
θεοειδῆς ἐγένετο Χριστὸν λαβὼν ἐν στέροισι,
χριστιανὸς ἀπὸ Χριστοῦ Χριστὸν μεμορφωμένον
ἔχων ἐν ἑαυτῷ πάντως τὸν ἄληπτον καὶ μόνον. (35)
τὸν ἀληθῶς ἀπρόσιτον τοῖς ποιήμασι πᾶσιν
ἀλλ', ὧ φύσις ἀμόλυντε, οὐσία κεκρυμμένη.
φιλανθρωπία ἄγνωστε τοῖς πλείοσιν ἀνθρώποις,
ἔλεος οὐχ ὀρώμενον τοῖς ἀφρόνως βιοῦσιν,
οὐσία ἀναλλοίωτε, ἄτμητε, τρισαγία, @1 (40)
φῶς ἀπλοῦν καὶ ἀνείδεον, ἀσύνθετον εἰς ἅπαν,
ἀσώματον, ἀχώριστον, ἀληπτον πάση φύσει,
πῶς καθωράθης ὡς ἐγώ, ἐγνώσθης τοῖς ἐν σκότει

καὶ ἐκρατήθης ἐν χερσὶ μητρός σου τῆς ἁγίας
καὶ ἐδεσμεύθης ὡς φονεύς, ἔπαθες ὡς κακοῦργος (45)
σωματικῶς, ὡ βασιλεῦ, θέλων πάντως με σῶσαι
καὶ πάλιν ἐπαναγαγεῖν εἰς παράδεισον δόξης;
τοῦτο οἰκονομία σου, τοῦτο ἡ παρουσία,
τοῦτο ἡ εὐσπλαγχνία σου καὶ ἡ φιλανθρωπία,
ἡ γενομένη δι' ἡμᾶς πάντας ἀνθρώπους, λόγε, (50)
πιστοὺς, ἀπίστοις, ἔθνικοὺς, ἁμαρτωλοὺς, ἁγίους·
κοινὴ γὰρ πάντων γέγονεν ἡ ἐπιφάνειά σου
σωτηρία καὶ λύτρωσις ζώντων καὶ τῶν θανόντων·
τὸ δὲ κρυπτῶς γινόμενον ἐν ἐμοὶ τῷ ἀσώτῳ
καὶ μερικῶς τελούμενον ἐν γνωστῇ ἀγνωσίᾳ (55)
(γνωστῇ μὲν πάντως παρ' ἐμοί, ἀγνώστῳ δὲ τοῖς ἄλλοις)
ποία γλῶσσα λαλήσειε, ποῖος νοῦς ἐρμηνεύσει,
ποῖος λόγος ἐκφράσειεν, ἵνα καὶ χεῖρ μου γράψῃ;
φρικτὸν γὰρ ὄντως, δέσποτα, φρικτὸν καὶ ὑπὲρ λόγον,
ὅτι ὁράται μοι τὸ φῶς, ὃ ὁ κόσμος οὐκ ἔχει, (60)
καὶ ἀγαπᾷ με ὁ μὴ ὢν ἔνδον τούτου τοῦ κόσμου
καὶ ἀγαπᾷ τὸν μηδαμοῦ ὄντα ἐν ὀρωμένοις·
ἐπὶ τῆς κλίνης κάθημαι ἔξωθεν ὢν τοῦ κόσμου,
καὶ μέσον ὢν τῆς κέλλης μου τὸν ἔξωθεν τοῦ κόσμου
ὄντα τε καὶ γενόμενον βλέπω, ᾧ καὶ ὀμιλῶ (65)
(εἰπεῖν δὲ τόλμα!) καὶ φιλῶ, φιλεῖ με καὶ ἐκεῖνος·
ἐσθίω, τρέφομαι καλῶς μόνη τῇ θεωρίᾳ @1
καὶ συνενούμενος αὐτῷ οὐρανοὺς ὑπερβαίνω·
καὶ τοῦτο οἶδα ἀληθές καὶ βέβαιον ὑπάρχειν,
τὸ ποῦ τὸ σῶμα τότε δὲ ὑπάρχει, οὐ γινώσκω· (70)
οἶδα, ὅτι κατέρχεται ὁ ὑπάρχων ἀκίνητος,
ἀμήν.

οἶδα, ὅτι ὁράται μοι ὁ τυγχάνων ἀόρατος,
οἶδα, ὁ πάσης κτίσεως ἀποκεχωρισμένος
ἔνδον αὐτοῦ λαμβάνει με καὶ ἐν ἀγκάλαις κρύπτει
καὶ ἐκ παντός εὐρίσκομαι ἔξω τότε τοῦ κόσμου· (75)
ἐγὼ δὲ πάλιν ὁ βροτὸς καὶ μικρὸς ἐν τῷ κόσμῳ
ἐντός μου ὄλον καθορῶ τὸν ποιητὴν τοῦ κόσμου
καὶ οἶδα, ὡς οὐ θνήξομαι ἔνδον ζωῆς τυγχάνων
καὶ ὄλην ἔχων τὴν ζωὴν βλυστάνουσαν ἐντός μου·
ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἐστίν, ἐν οὐρανῷ δ' ὑπάρχει, (80)
ὧδε καὶ ἐκεῖ ὁράται μοι ἐπίσης ἀπαστράπτων·
ὅπως δὲ ταῦτα γίνονται, πῶς ἂν καλῶς νοήσω;
πῶς δ' ἐξειπεῖν σοι δυνηθῶ, ὅσα νοῶ καὶ βλέπω;
εἰσὶ γὰρ ὄντως ἀφθεγκτα καὶ ἄρρητα εἰς ἅπαν,
ἃ ὀφθαλμὸς οὐχ ἑώρακεν, οὐκ ἀκήκοεν οὐς δέ, (85)
ἐπὶ καρδίαν δὲ ποτὲ οὐκ ἀνέβη σαρκίνην.
εὐχαριστῶ σοι, δέσποτα, ὅτι ἠλέησάς με
καὶ δέδωκας ιδέσθαι με ταῦτα καὶ οὕτως γράψαι
τοῖς μετ' ἐμὲ κηρύξαι τε τὴν σὴν φιλανθρωπίαν,
ἵνα καὶ νῦν μυηθῶσι λαοί, φυλαὶ καὶ γλῶσσαι, (90)
ὅτι τοὺς πάντας ἐλεεῖς θερμῶς μετανοοῦντας
ἴσον τοῖς ἀποστόλοις σου καὶ πᾶσι τοῖς ἁγίοις @1
εὐεργετεῖς τε καὶ τιμᾶς καὶ δοξάζεις, θεέ μου,
ὡς μετὰ πόθου σὲ πολλοῦ ἐκζητοῦντας καὶ φόβου
καὶ πρὸς σὲ μόνον βλέποντας τὸν ποιητὴν τοῦ κόσμου, (95)
ᾧ πρέπει δόξα καὶ τιμὴ, κράτος, μεγαλωσύνη,
ὡς βασιλεῖ τε καὶ θεῷ τοῦ παντός καὶ δεσπότῃ
νῦν καὶ αἰεὶ διὰ παντός εἰς αἰῶνας αἰώνων·

9. ANNA KOMNENA, ALEXIAS

Edice: B. Leib (ed.), Anna Comnène. Alexiade, 3 vols. Paris: Les Belles Lettres, 1:1937; 2:1943; 3:1945 (repr. 1-2:1967).

14,4

(5.) Ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ τοίνυν ἅμα ἡμέρα καὶ εὐθὺς ἡλίου τὸν ἀνατολικὸν ἀναθορόντος ὀρίζοντα καθῆστο θρόνου, κελεύων τοὺς Κελτοὺς ἅπαντας ἀκωλύτως εἰσιέναι καθ' ἡμέραν ἐκάστην, ἅμα μὲν τὰς ἑαυτῶν αἰτήσεις ἀπαγγέλλειν τούτους ἐθέλων, ἅμα δὲ καὶ τοῖς αὐτοῦ θελήμασιν ὑπάγεσθαι διὰ παντοίων λόγων αὐτοὺς μηχανώμενος. Οἱ δὲ Κελτοὶ κόμητες φύσει μὲν τὸ ἀναίσχυντον καὶ ἰταμόν ἔχοντες, φύσει δὲ τὸ ἐρασιχρήματον καὶ πρὸς πᾶν τὸ αὐτοῖς βουλευτὸν ἀκρατὲς καὶ πολυρρημον ὑπὲρ πᾶν γένος ἀνθρώπων κεκτημένοι, οὐ σὺν εὐταξία τὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα εἴσοδον ἐποιοῦντο, ἀλλ' ὀπόσους ἂν ἕκαστος τῶν κομητῶν ἐβούλετο συμπαραλαμβάνων εἰσῆει· καὶ τούτου ἐχομένως ἕτερος, ἐφεξῆς δ' ἐκείνου ἄλλος. Εἰσερχόμενοι δὲ οὐ πρὸς ὕδωρ, καθάπερ ποτὲ τοῖς ῥήτορσιν ἐφεῖτο, τὴν ὀμιλίαν ἐποιοῦντο, ἀλλ' ὀπόσον ἕκαστος καὶ ὁ τυχῶν ἠβούλετο προσομιλεῖν τῷ αὐτοκράτορι χρόνον, τοσούτου καὶ ἐτύγχανεν. Οἱ δὲ τοιοῦτοι ὄντες τὸν τρόπον καὶ τὴν γλῶτταν ἀσύμμετροι καὶ μήτε τὸν αὐτοκράτορα αἰδούμενοι μήτε τὸν καιρὸν παραρρέοντα εὐλαβούμενοι μήτε τὴν τῶν ὀρώντων νέμεσιν ὑφορώμενοι, οὐ τοῖς ὀπισθεν ἐρχομένοις ἕκαστος τόπον ὀμιλίας παρείχεν, ἀλλ' ἀνέτως τὰς ὀμιλίας καὶ τὰς αἰτήσεις ἐποιοῦντο. Τὸ λάλον δὲ τούτων καὶ θηρευτικὸν καὶ σμικρολόγον τῶν λέξεων ἅπαντες μὲν ἴσασιν ὀπόσοις ἠθῶν ἀνθρώπων μέλει καταστοχάζεσθαι· τοὺς δὲ τότε παρόντας ἀκριβέστερον ἢ πείρα δεδίδαχε.

(6.) Καὶ γὰρ ἐπὶ τὴν ἑσπέρα καταλάβοι, ἄσιτος δι' ὅλης διαμεμενηκῶς ἡμέρας, ἐξανίστατο τοῦ θρόνου πρὸς τὸν βασιλικὸν κοιτωνίσκον ἀπονεύων ἀλλ' οὐδ' οὕτως τῆς τῶν Κελτῶν ἠλευθεροῦτο ὀχλήσεως. Ἄλλου γὰρ ἄλλον προφθάνοντος οὐ τῶν ἀπολειφθέντων μόνον τῆς ἡμερινῆς ὀμιλίας, ἀλλὰ κάκεινων αὐθις ἐπανιόντων καὶ ἄλλας καὶ ἄλλας αἰτίας λόγων προβαλλομένων, ἐκεῖνος ἴστατο ἀκλινῆς τῆς τοσαύτης γλωσσαλγίας ἀνεχόμενος περιστοιχούμενος ὑπὸ τῶν Κελτῶν. Καὶ ἦν ἰδεῖν καὶ πρὸς τὰς ἀπάντων ὑποφορὰς ἐτοιμῶς τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα τὰς ἀνθυποφορὰς ποιούμενον. Πέρας δὲ τῆς ἀκαίρου τούτων γλωσσαλγίας οὐκ ἦν. Ὀπηνίκα δὲ τις ἀνακόψαι τῶν μεσαζόντων τούτους ἐπεχείρει, παρὰ τοῦ βασιλέως ἀνεκόπτετο. Τὸ γὰρ τῶν Φράγγων φύσει ὀργίλον γινώσκων ἐδεδῖει μὴ ἐκ μικρᾶς προφάσεως μέγας πυρσὸς σκανδάλου ἀναφθῆ κακ τούτου μεγάλη ἐσειται βλάβη τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ.

(7.) Καὶ ἦν ὡς ἀληθῶς παραδοξότατον τὸ φαινόμενον. Ὡσπερ γὰρ σφυρήλατος ἀνδριάς ἢ ἀπὸ τινος χαλκοῦ τυχὸν ἢ ψυχρηλάτου σιδήρου κατεσκευασμένος, οὕτω παννύχιος ἴστατο ἐξ ἑσπέρας πολλάκις μὲν μέχρι μέσης νυκτός, πολλάκις δὲ καὶ τρίτης ἀλεκτοροφωνίας, ἔστι δ' ὅτε σχεδὸν καὶ περὶ τὰς σαφεστάτας ἡλίου

αὐγὰς. Πάντες δὲ κεκμηκότες πολλάκις μεθιστάμενοι ἀνέπαυον ἑαυτοὺς καὶ αὐθις εἰσήεσαν δυσχεραίνοντες. Κάντεϋθεν οὐδεὶς ἠδύνατο τῶν συνόντων αὐτῶ πρὸς τὴν τοσαύτην ἀμετακλιῆ στάσιν, ἀλλὰ μετώκλαζον ἅπαντες ἄλλοτε ἄλλος· καὶ ὁ μὲν ἐφηδράζετο, ὁ δ' ἐπλαγίαζε τὴν κεφαλὴν ἐρεισάμενος, ὁ δ' εἰς τοῖχον ὑπήρειδεν ἑαυτόν. Μόνος πρὸς τὸν τοσοῦτον πόνον ἀμειλίκτως εἶχεν ὁ βασιλεύς. Καὶ τίς γὰρ τῆς ἐκείνου φερεπονίας λόγος ἐφίκοιτο; Μυριάνδρου γὰρ οὕσης τῆς διαλέξεως πολλὰ μὲν ἕκαστος ἐλάλει καὶ ἀμετροεπῶς ἐκολῶα καθ' Ὅμηρον· ἄλλος μεταστὰς παρεδίδου ἐτέρῳ τὴν λαλιὰν κάκεινος εἰς ἄλλον μετέπεμπεν εἶτ' αὐθις οὗτος εἰς ἕτερον. Καὶ ἦν μὲν ἐν διαλείμμασι τούτοις ἡ στάσις, ὁ δὲ τὴν στάσιν εἶχεν ἀπέραντον μέχρι πρώτης ἢ καὶ δευτέρας ἀλεκτοροφωνίας. Μικρὸν δὲ διαναπαυόμενος ἡλίου πάλιν ἀνίσχοντος ἐπὶ τοῦ θρόνου καθῆστο, καὶ πάλιν ἕτεροι πόνοι καὶ ἀγῶνες διπλοῖ τοὺς νυκτερινούς ἐκείνους διαδεχόμενοι.

(8.) Ἐκ ταύτης τοιγαροῦν τῆς αἰτίας ἡ ὀδύνη τῶν ποδῶν ἐνσκήπτει τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐκτοτε δὲ μέχρι τέλους ἐκ διαστημάτων τινῶν χρονικῶν ἐπῆει τὸ ῥεῦμα ὀδύνην ἐπάγον σφροδράν. Ὁ δὲ τοσοῦτον ἐγκαρτερῶν ἦν ὡς μηδέποτε γογγυστικὸν εἰπεῖν ῥῆμα, ἀλλὰ τὸ «Ἀξίως πάσχω· εὐλόγως μοι ταῦτα γίνεται διὰ τὴν τῶν ἐμῶν ἀμαρτιῶν πληθύν». Εἰ καὶ πού δὲ τῶν χειλέων αὐτοῦ ῥῆμα μικροψυχίας ἐκδεδραμήκει, εὐθὺς τῷ τοῦ σταυροῦ σημείῳ κατὰ τοῦ παλαμναίου ἐχρητο δαίμονος· «Φεῦγε, λέγων, ἐξ ἐμοῦ, πονηρέ· οὐαὶ σοὶ καὶ τοῖς κατὰ τῶν Χριστιανῶν μηχανήμασιν».

5 Hned na úsvitu, když se slunce zdvíhalo nad východní obzor, zasedal už císař na trůn. Dal rozkaz, aby k němu Keltové mohli každý den volně vstupovat. Přál si, aby mu sami předkládali své žádosti, ale zároveň je také svou výmluvností chtěl získat pro vlastní záměry. Keltská hrabata byla od přírody neukázněná a smělá, od přírody byla i lakotná a nezdrženlivá ve všech svých přáních a nadaná mnohomluvností jako žádný jiný lidský kmen. Nevstupovala k císaři v určitém pořádku, ale každý tam přicházel, jak chtěl, a přiváděl s sebou, koho chtěl, a za ním následoval hned druhý a po něm další. Uvnitř pak nemluvili podle času vyměřeného vodou, jak to museli dělat staří řečníci, ale jak dlouho kterýkoli z příchozích chtěl s císařem mluvit, tak dlouho mu to bylo i povoleno. Takové byly jejich způsoby, neudrželi jazyk na uzdě, neměli žádnou úctu k císaři, nevšímal si, jak ubíhá čas, a nebrali na vědomí rozmrzelost přítomných. Nedávali možnost promluvit těm, kteří přicházeli po nich, naopak nepřestávali řečnit a předkládat vlastní žádosti. Každý, kdo se zabývá studiem lidské povahy, zná keltskou výřečnost, jejich kličkování a zálibu v uvádění nejmenších podrobností, ale těm, kteří tenkrát byli přítomni, umožnila zkušenost poučit se o tom ještě podrobněji.

6 Když nastal večer, císař celý den nic nejedl, vstal z trůnu a chystal se odejít do své komnaty. Ale ani pak jej Keltové nepřestali obtěžovat. Předbíhali se navzájem, nejen ti, kterým se nedostalo ve dne audience, ale pod dalšími a dalšími záminkami se vraceli i ti, kteří už u císaře byli. Císař stál bez hnutí obklopen Kelty a snášel příval jejich slov. Bylo možno jej vidět, jak sám svými odpověďmi pohotově odráží námitky všech Keltů. Ale jejich nevhodná a chorobná mnohomluvnost nebrala konce. Když se je některý z hodnostářů snažil přerušit, císař mu v tom zabránil. Věděl, že Frankové mají hněvivou povahu, a bál se, aby z nepatrné záminky nevzplál prudký spor, který by římské říši způsobil velkou škodu.

7 Byla to vskutku prapodivná podívaná. Císař tam stál celou noc, od večera do půlnoci, často až do třetího kohoutího kokrhání, a někdy dokonce ještě za plného svitu slunce, stál tam jako kladivem opracovaná socha zhotovená z bronzu nebo za studena tepaného železa. Všichni mezitím unaveně odcházeli, aby si odpočali, a mrzutě se pak vraceli. Žádný z přítomných nevydržel tak nehybně stát, ale každý nějak měnil svou polohu. Jeden si sedl, druhý si podepřel hlavu, další se opřel o zeď. Jen císař odhodlaně snášel velikou námahu. Jaká slova by tu mohla vystihnout jeho trpělivost? Mluvil s tisíci muži a každý tam „bez míry žvanil a kvákal“, jak říká Homér. Jeden odešel a předal slovo dalšímu, ten je zas předal dál, a tak to šlo kolem dokola. Oni museli stát jen chvíli, ale císař musel setrvat v této pozici do prvního nebo druhého kokrhání. Pak si chvíli odpočinul a při východu slunce už zase seděl na trůnu a znovu ho po noční práci čekaly další námahy a dvojnásobné strasti.

8 A to také bylo příčinou bolestí, které sužovaly císařovy nohy. Od té doby až do jeho smrti ho v určitých časových obdobích postihovaly prudké revmatické bolesti. Císař byl tak trpělivý, že si nikdy ani slůvkem nepostěžoval, jen prohodil: „Zasloužím si své trápení, postihuje mne právem za množství mých hříchů.“ A když už jeho rtům náhodou uniklo malodušné slovo, honem znamením kříže zaháněl ďábla: „Jdi mi z cesty, satane, běda tobě i tvým nástrahám, které strojíš křesťanům!“

10. ΠΤΟΧΟΠΡΟΔΡΟΜΙΚΑ

Edice: H. Eideneier (ed.), Ptochoprodromos [Neograeca Medii Aevi 5. Cologne: Romiosini, 1991]: 99-175.

Ἐν ἐπιτόμῳ τοιγαροῦν ταῦτα μοι προσειποῦσα
πάλιν εἰσηλθεν ἔνδοθεν, ἐκλείδωσεν, ἐκάτσειν.
Ἐγὼ δ' ἀπάρας παρευθὺς τρέχω πρὸς τὸ κουβούκλιν (200)
καὶ πίπτω εἰς τὴν κλίνην μου τὸ γεῦμα περιμένων.
Παραπεινᾶν ἀρξάμενος ἀνήλθον ἐκ τῆς κλίνης
καὶ πρὸς τὸ ἀρμάριν ἐπελθὼν εὐρίσκω κλειδωμένον.
Στραφεῖς οὖν πάλιν ἔπεσον ἐπάνω ἐπὶ τὴν κλίνην
συχνὰ περιστρεφόμενος καὶ βλέπων πρὸς τὴν θύραν. (205)
Τοῦ γοῦν ἡλίου πρὸς δυσμὰς μέλλοντος ἤδη κλῖναι,
βοή τις ἄφνω [ἐγείρεται] καὶ ταραχὴ μεγάλη,
ἐν καὶ γὰρ ἐκ τῶν παιδῶν μου ἔπεσεν ἐκ τοῦ ὕψους,
καὶ κροῦσαν κάτω ἔκειτο ὥσπερ νεκρόν, αὐτίκα
συνήχθησαν αἱ γείτονες ὡς πρὸς παρηγορίαν, (210)
αἱ μανδραγοῦραι μάλιστα καὶ πρωτοκουρκουσούραι,
καὶ τότε ἄς εἶδες θόρυβον καὶ ταραχὴν μεγάλην.
Ἀσχολουμένων τοιγαροῦν τῶν γυναικῶν καὶ πάντων
τῶν συνελθόντων ἐπ' αὐτῶ, ὡς φθάσας εἶπον ἄνω,
τοῦ βρέφους τῷ συμπτώματι καὶ τοῦ παιδὸς τῷ πάθει, (215)
κρυπτῶς ἀπῆρα τὸ κλειδὸν καὶ ἤνοιξα τὸ ἀρμάριν·
φαγῶν εὐθύς τε καὶ πιῶν καὶ κορεσθεῖς ἐξαίφνης,
ἐξῆλθον ἔξωθεν καὶ γὰρ θρηνηῶν σὺν τοῖς ἑτέροις.
Τοῦ πάθους καταπαύσαντος, τοῦ βρέφους δ' ἀναστάντος,
ἀπεχαιρέτησαν εὐθύς οἱ συνδεδραμηκότες. (220)

παραλαβοῦσα δ' ἡ γυνὴ τοὺς ταύτης παῖδας πάντας,
εἰσηλθεν ἔνδον σὺν αὐτοῖς καὶ πάλιν ὑπεκρύβη.
Ἐγὼ δὲ μόνος κοιμηθεῖς δίχα παραμυθίας
χωρὶς δείπνου καὶ σκοτεινὰ καὶ παραπονεμένα
ἠγγέρθην ταχινώτερον, ἦλθον ἐπὶ τὴν κλίνην (225)
καὶ δὴ πιάσας τῇ χειρὶ τὴν θύραν τῆς εἰσόδου,
καὶ τὸ «κυρά μου» προσειπὼν καὶ τὸ «καλὴ σου ἡμέρα»,
καὶ τὸ «ψυχὴ, οὐκ ἀνοίγεις μοι, καρδιά, οὐ θεωρεῖς με»,
καὶ στεναγμὸν ἀπὸ ψυχῆς ἐκπέμψας ἄχρι τρίτου. @1
Ὡς δ' οὐ φωνῆς ἀκήκοα οὐδέ τινος λαλίας, (230)
οὐδὲ ψιλοῦ προσνεύματος, οὐ σμικροτάτου λόγου,
πάλιν ὀπισθοπόδισα καὶ ἐστράφην ἐξοπίσω
καὶ σύνδακρος γενόμενος ἐγύρισα καὶ ἐκάτσα,
καὶ πρὸς τὸ γεῦμα, δέσποτα, πεσῶν ἀπεκοιμήθην.
Καὶ μονοκύθρου μ' ἔδωκε καθ' ὕπνου μυρωδία, (235)
καὶ παρευθὺς τὸν ὕπνον μου ῥίψας ἐκ τῶν βλεφάρων,
ἀναπηδῶ, σηκώνομαι μετὰ σπουδῆς μεγάλης,
παρὰ σκυλὶν λαγωνικὸν κάλλια ῥινηλατήσας,
κυτάζω τὸ μονόκυθρον ἀπέσω εἰς τὸ κουβούκλιν.
Οἱ παῖδες ἐσυνήχθησαν, ἐκάθισαν νὰ φάγουν, (240)
καὶ τὸ τραπέζιν ἔστησαν μετὰ τὴν ἐξόπλισίν του·
ὡς δ' εἶδε ταῦτ' ὁ δοῦλος σου χαρᾶς πολλῆς ἐπλήσθη
ἐλπίζων νὰ με κράξουσι νὰ κάτσωμεν νὰ φᾶμεν.

Ὡς δὲ παρέδραμε καιρὸς καὶ τίποτε οὐκ ἐφάνη,
εὐθύς ἀνακαθέζομαι μετὰ σπουδῆς μεγάλης (245)
καὶ εὐρίσκω τὸ σκλαβόνικον καὶ βάλλω το ἐπάνω,
καὶ τῆς Τομπρίτσας τὸ μανδὶν ἐπάνω τὸ ἐντυλίχθην
καὶ βάλλω καὶ σκαράνικον ἐπανωκαμελαύχιν,
μακρὸν καλάμιν ἤρπασα, κινῶ πρὸς τὸ κουβούκλιν,
καὶ σφαλισμένον τὸ εὐρηκα καὶ ἀπέξωθεν ἰστάμην· (250)
ἤρξάμην κράζειν συνεχῶς τὸ «δέμνε κυριδάτον»
τὸ «σάμνε» καὶ τὸ «ντόμβρε» καὶ τὸ «στειροπορτέω».
Ἐδραμον οὖν οἱ παῖδες μου μηδὲν μεμαθηκότες,
ἀπῆραν ξύλα παρευθὺς καὶ ῥάβδους τε καὶ λίθους,
τὴν σκάλαν μὲ ἐκατέβασαν μετὰ πολλοῦ τοῦ τάχους. (255)
Ἡ μάμμα των γνωρίσασα ἐφώνησε τοὺς παῖδας:
«Ἀφῆτε τον, πτωχὸς ἐνι, καράνος, πελεργίνος.»
Καὶ ὡς τὸ ἤκουσα ὁ δοῦλος σου χαρᾶς πολλῆς ἐπλήσθην,
ὅτι ἡ κοιλία μου ἠὲκαίρησεν ἀπὸ τὴν ἀφαγίαν.
Ἡμερωθέντων τοιγαροῦν τῶν παίδων πα[ραυτικά], (260)
ἀνέβηκα τὴν σκάλαν μου τῆ τούτων ὁδ[ηγία]
καὶ εὐθύς πηδήσας καὶ εἰσελθὼν καὶ προτραπείς [καθίσαι],
τὸ πότε νὰ μὲ κράξωσι νὰ φάγω προσεδόκουν,
καὶ μόλις εἶδον πίνακα ζωμὸν ἔχοντα πλεῖστον,
καὶ ὀλίγον ἀπὸ τὸ παστὸν καὶ θρύμματα μεγάλα, (265)
καὶ δράξας εἰς τὰς χεῖρας μου ἠῦφρανε ἡ καρδιά μου,
ζωμὸν ἰδὼν τὸν περισσὸν καὶ τὰ χοντρὰ κομμάτια.

Tak asi ke mně mluvila, jak jsem teď stručně shrnul,
pak zase vešla do domu a zamknula se uvnitř.
200 Já jsem se tedy také zvedl, do své světničky kráčel,
tam na postel jsem ulehl, na oběd smutně čekal.
Když hlad mě začal přemáhat, tak zvedl jsem se z lůžka,
do spížky jsem se vypravil, však zamknutou ji našel.
Otočil jsem se tedy zas, do postele se vrátil,
205 celou dobu se obracel a zrak ke dveřím stácel.
Když kotouč mířil sluneční k západu krvavému,
náhle se zvedl mocný křik a velké pozdvižení:
jedno z mých dětí upadlo z veliké výšky na zem,
zle potlouklo se, leželo tam skoro jako mrtvé,
210 hned seběhli se sousedi, začali utěšovat –
ty ježibaby proklaté a drbny nestydaté,
mluvili všichni najednou, dělali povyk hrozný.
Jak se tak všichni sousedi, sousedky, kolemjdoucí
zabývali tou nehodou, o které jsem teď mluvil,
215 bolestí toho robátka a jeho naříkáním,
já klíče tajně zmocnil se a otevřel jsem spížku,
napil jsem se a najedl, tak nasytil se rázem,
pak i já před dům vyšel jsem, bědoval s ostatními.
Když všechny nářky ustaly a dítě z mrtvých vstalo,
220 celý ten zástup sousedů pomalu rozešel se,
má žena děti svolala, do domu s nimi vešla,
a přede mnou se zamknula, stejně tak jako předtím.
Tak musel jsem spát samotný, nešťastný, bez útěchy,
bez večere a zkroušený, černých myšlenek plný.
225 Ráno jsem za úsvitu vstal z osamělého lůžka,

ke dveřím jsem se přišoural a za kliku brát zkouším.
Volám: „Má milá ženuško, přeju ti dobré jitro,
drahá, dveře mi otevři, srdíčko, pusť mě dovnitř,“
a nešťastně jsem zavzdychal, zarmouceně jsem čekal,
230 však odezvy se nedočkal, nezaslechl jsem hlásku,
ani jediné slovíčko, ba ani tichý šelest.
Tak jsem se zase otočil a vrátil jsem se nazpět,
s pláčem zas do své ložnice a v slzách jsem tam seděl,
a před obědem, pane můj, zas na chvíli jsem usnul.
235 Pak do spánku mi pronikla silné polévky vůně,
v mžiku jsem zahnal dřimotu, hned jsem se ze sna probral,
a vyskočil jsem opřekot, rychle jsem vstával z lůžka,
hned byl jsem bdělý docela a větřil líp než ohař,
líbeznou vůni polévky z komůrky své jsem čichal.
240 Děti se sběhly odevšad, ke stolu posedaly,
a vše, co k jídlu potřeba, pečlivě přichystaly.
Když jsem to já, tvůj sluha zřel, radoval jsem se velmi,
doufal jsem totiž, že i mě ke stolu zavolají.
Čas ale míjel pomalu a já jsem čekal marně,
245 tak zvedl jsem se rozhodně a v odhodlaném chvatu,
našel jsem šaty vesnické a navlékl se do nich,
přes ně jsem hodil ženský plášť na cáry roztrhaný,
a na hlavu si nasadil vysoký bílý turban,
pak popadl jsem dlouhou hůl, ke dveřím vykročil jsem.
250 Ty byly stále zamknuté, tak postával jsem venku
a vykřikovat začal jsem „ach ach, to zlé, já hlad mít“,
a také „slituj, milostpán, já prosit almužničku“.
Mé děti nepoznaly mě, proti mně rozběhly se,

255 popadly hole do rukou, kameny, různé klacky
a odhánět mě začaly a hnaly mě ven z domu.
Však matka mou lest prohlédla, na děti zavolala:
„Vždyť je to chudák, nechte ho, vyhladovělý poutník.“
To když zaslechl sluha tvůj, zaradoval se velmi,
vždyť jeho břicho bylo už docela splasklé hlady.
260 A tak se děti konečně poněkud uklidnily

a nahoru mě dovedly, po schodech vystoupal jsem,
do domu hbitě vešel jsem, tam nabídli mi židli,
a na pozvání čekal jsem, na zavolání k jídlu.
Jakmile jsem pak spatřil stůl, na něm polévky mísu,
265 a k tomu maso solené a velké kusy chleba,
hned jsem se pustil do jídla, srdce mi poskočilo,
když viděl jsem tu polévku a další chutná jídla.

11. NIKETAS EUGENIANOS, *DROSILLA A CHARIKLES*

Edice: G. Conca, Nicetas Eugenianus, De Drosillae et Chariclis amoribus [London studies in classical philology 24. Amsterdam: Gieben, 1990].

7. kniha

Τούτοις Βαρυλλίς προσχαρῆς δεδειγμένη
ἔφησεν· «ὦς καινόν τι δέρομαι, ξένοι.
Καὶ γραῦς μὲν εἰμι καὶ προβᾶσα πρεσβύτις,
χρηστῶν δὲ πολλῶν καὶ κακῶν ἴδις ἔφυν· (250)
πλὴν ἀλλὰ γὰρ τοσοῦτον οὐκ ἔγνω πόθον
οὐδ' εἶδον οὕτως εὐφυῆ συζυγίαν
ἐλθοῦσαν εἰς μέθεξιν οἰκτρῶς ἐκ νέου
οὐ καρτερητῶν ἀλλεπαλλήλων πόνων.
Καὶ τὴν μὲν, ὦ Ζεῦ, παρθένον τηρουμένην, (255)
καὶ ταῦτα δούλην πολλάκις δεδειγμένην,
τοὺς ἐμμανεῖς ἔρωτας ἐκπεφευγέναι,
τὸν δὲ πρὸς αὐτὰ βαρβάρων γυμνὰ ξίφη
ὡς εἰς θέρους ἄγρωστιν ἐμπεπτωκότα
ἐν ζῶσιν εἶναι καὶ συνεῖναι τῇ κόρη (260)
ταύτης λαχόντα τὴν διάζευξιν πάλαι,
θεοῦ λέγεις τὸ πρᾶγμα, καὶ καλῶς λέγεις,
σῶφρον Δροσίλλα. Καλλίδημος ἐρρέτω.
Οὓς γὰρ θεὸς συνῆψε τίς διασπάσοι;»
Ἐφησε ταῦτα καὶ τράπεζαν εἰς μέσον (265)
τέθεικεν «ὕμιν συγχαρήσομαι, ξένοι,

τὴν σήμερον·» λέγουσα «συμπάρεστέ μοι
καὶ συγχορεύσω τῷ θεῷ Διονύσῳ
παθόντας οἰκτρὰ προσφυῶς ἠνωκότι».
Οὔτοι μὲν οὖν ἐντεῦθεν ἡσχολημένοι (270)
τροφαῖς κρατῆρσιν ἀμφεγάννυντο πλέον·
ἢ γραῦς δὲ — καὶ γὰρ εἶχε καλὴν καρδίαν —
ὅλη φανεῖσα τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ πότου
ἤγερτο λοιπὸν τῆς καθέδρας ὀρθία
καὶ πρὸς τὸ πρᾶγμα δῆθεν ἐσκευασμένη, (275)
λαβοῦσα χειρόμακτρα χερσὶ ταῖς δύο
ὄρχησιν ὠρχήσατο βακχικωτέραν,
φθόγγον κορύζης οὐ μακρὰν ποιουμένη
χαρᾶς τελεστήν καὶ γέλωτος ἐργάτην.
Ἐσφαλλε μέντοι θαμὰ συγκινουμένην (280)
τὸ συνεχὲς λύγισμα τὴν Βαρυλλίδα,
πίπτει δὲ πάντως ἢ ταλαίπωρος κάτω
τῷ συμποδισμῷ τῶν σκελῶν τετραμμένη·
ὑψοῖ δὲ θᾶπτον εἰς καφαλήν τοὺς πόδας,
καὶ τὴν καφαλήν ἀντερείδει τῇ κόνει· (285)
τοῖς συμπόταις ἐπῆρτο μακρὸς τις γέλως.

Οὕτως ἐκεῖνη συμπεσοῦσα κειμένη
ἢ γραῦς Βαρυλλίς ἐξεπόρδησε τρίτον
τῷ συμπλησµὸν τῆς κεφαλῆς μὴ φέρειν.
Οὐκουν ἐπεξήγερτο· μὴ γὰρ ἰσχύειν (290)
ἔφασκεν ἢ δύστηνος, καὶ προκειμένη
τὰς χεῖρας αὐτῆς ἀντεφήπλου τοῖς νέοις.
Ἀλλ' ὁ Κλέανδρος συγκατασχεῖν οὐκ ἔχων,
ἐξυπτιάσας τῷ γέλωτι καὶ μόνος
ὡς ἡμιθνης ἔκειτο πυκνὸν ἐμπνέων. (295)
Τί γοῦν Χαρικλῆς; Τῶν γελώτων ἐν μέσῳ
καλῆς ἀφορμῆς τῷ δοκεῖν δεδραγμένος,
ἐπεισκευφῶς τῷ Δροσίλλας αὐχένι
ἐπεγγελάσων τῇ καλῇ Βαρυλλίδι,
οὐκ εἶχε πάντως τῶν φιλημάτων κόρον, (300)
τῶν χειλέων ἐκεῖσε προσκολλημένων.
Πλὴν ἀλλ' ἀναστὰς ὁ Κλέανδρος καὶ μόλις
ἔδειξε τὴν γραῦν συμπεσοῦσαν ὀρθίαν,
οἶμαι, πτοηθεὶς ἐκ προσυμβεβηκότων
ὡς μή τι γ' αὐθις ἐκφορήσοι καὶ κόπρους (305)
ἢ τὴν καφαλήν ἀλοηθῆ κειμένη,
μισθὸν λαβοῦσα τῶν φιλοξενημάτων
τὴν θρύψιν αὐτὴν ἐν πόνοις τοῦ κρανίου.
Ἦ καὶ συνιζήσασα τοῖς νέοις ἔφη·
«Μὰ τοὺς θεοὺς, ὦ τέκνα, καὶ σκοπεῖτέ μοι· (310)

ἐξ οὗ καλὸς παῖς τῆς Βαρυλλίδος Χράμος
τέθαπτο— καὶ γὰρ ἐστὶν ὄγδοος χρόνος—,
οὐκ ἦλθον εἰς γέλωτας, οὐκ ὠρησάμην·
ὕμιν δὲ ταῦτα λοιπὸν ἐξ ἐμοῦ χάρις·
παισὶ πλανηθεῖς φασὶ καὶ γέρων τρέχει». (315)
«Μὰ τὸν σὸν υἱὸν» ἀντέφησαν οἱ νέοι
«ἦδυνας ἡμᾶς, ὦ Βαρυλλίς κοσμία,
ἄλλοις τε πολλοῖς καὶ τροφῇ σῆ καὶ πόσει·
Top of Form 1
ὄρχημα δ' οὖν σὸν καὶ τέχνη λυγισμάτων
καὶ σῶν ποδῶν κίνησις ἀφθονωτέρα (320)
καὶ πυκνὸν ἀντίλοξον εὐστροφον τάχος
ὑπὲρ τροφήν ἦδυνεν, ὑπὲρ τὴν πόσιν,
ὑπὲρ τράπεζαν τὴν πολυτελεστάτην,
ὑπὲρ φιάλην τὴν ὑπερχειλεστάτην.
Καὶ καινὸν οὐδέν, μῆτερ, ὧν κατειργάσω· (325)
ἡμεῖς δὲ κἂν γέροντες ἦμεν τρισσάκις,
συμμετριάζειν οὐκ ἂν εἶχομεν φόβον,
πάντως τὰ λῶστα τῶν θεῶν δωρουμένων».
Τοιαῦτα πρὸς γραῦν εἶπον οἱ νεανῖαι,
καὶ τῆς τραπέζης ἐκ ποδῶν τεθειμένης (330)
ὁ μὲν Κλέανδρος εἰς τὸν ὕπνον ἐκλίθη,
ἢ γραῦς δὲ λοιπὸν ἐνθεν ἀντανεκλίθη.

Překlad: Rudolf Mertlík, O lásce Drosilly a Charikla, Praha 1987

A na to Maryllis již řekla s radostí:
„Já cizinci, v tom vidím neobvyklou věc:
jsem stařena a věk můj značně pokročil
a už jsem mnoho zla i dobra zažila:
tak velkou lásku jsem však dosud nezhlédla
a nepoznala dosud pár tak toužící,
jenž od mládí měl účast na všem bolestném
a strasti na strasti se na něj kupily.
Ach běda, Die! Tato čistá dívenka,
jež několikrát nesla jařmo otrocké
a unikla všem hrozným touhám pánů svých
a jinoch obnaženým mečům nepřátel,
jejž jako trávu v létě srp měl pokosit,
však žije přec a po tak dlouhé odluce
zas může s milovanou dívkou prodlévat.

Toť boží čin, jak krásně, moudrá Drosillo,
to říkáš. Kallidémos ať si táhne pryč!
Vždyť ty, jež spojil bůh, kdo moh by rozloučit?“
To řekla a již stůl tam staví doprostřed
a praví: „Hosté, chci se s vámi dnešní den
též radovat a s vámi k počtě Bakchově
i tančit, když bůh šťastně spojil milence,
až dosud nešťastné.“ Ti již jsou hotovi
se pustit do jídla a přitom popíjet

i víno z plných pohárů. A stařena
(ta od přírody měla k veselosti sklon)
již plná radosti a vínem svlažená
se zvedla od stolu a přichystala se
k té oslavě – již rukama si oběma
šat držela a již se dala do tance
a tančila tak bujně jako bakchantka,
též vyrážela z nosu zvuky chraplavé,
čímž radost budila a působila smích.

Jak rychle potřásala údy stařena
a jak se točila, už pevně nestála
a padla ubohá, jak zamotala se,
vždyť nohy měla jako pevně svázané
a vzápětí se svezla k nohám po hlavě
a hlavu přitom v prachu pohmoždila si –
to způsobilo hostům řehot ohromný.
(Když náhle na zemi tak naznak ležela
a nemohla snést nával krve do hlavy,
tu třikrát vypustila větry stařena),
však nemohla se zvednout – že prý nemá sil -,
tak říkala ach, žel, a jak tak ležela,
tu vztahovala obě ruce k jinochům.
A Kleandros, jenž též se nemoh udržet,
jak vysílen byl oním smíchem nezkrotným,
jak polomrtvý ležel těžce dýchaje.

Co zatím Chariklés? V tom smíchu usoudil,
že krásná příležitost se mu naskytla:
šij dívčinu jak svíral, smál se stařeně,
té dobrače, rty na rty pevně přitiskl,
že byly jako spolu srostlé, slepené,
a takto polibků se nemoh nasytit.

Vstal rázem Kleandros a vzpřímil stařenku,
jak myslím, z obavy, co právě stalo se,
že ještě by se mohlo cos jí přihodit,
a ještě horšího, než větry vypouštět,
snad poranit si hlavu, až by upadla –
tak špatnou odměnu by host dal za vlídnost:
ta bolest, až by lebka pádem praskla jí!

Když sedla si, těm mladým lidem pravila:
„Ach, při bozích, mé děti, teď mě poslyšte:
já od chvíle, kdy Chramos, krásný synek můj,
mi zemřel (bude tomu brzy osm let),
já nezasmála se a nezatančila.

K mé dnešní radosti jste podnět dali vy.
Když pomate se kmet, jak chlapec vyvádí.“

A na to hosté: „Při svém synu, stařenko,
krom mnoha pozorností poskytla jsi nám
i jídla dosyta a také nápoje;
však tanec tvůj, ty všechny ladné obraty,
tvých nohou pohyby (co síly ještě v nich!),
ta pružnost, pohyblivost, živost obrátů,
to vše se líbilo nám víc než pokrmy
a pití, nežli stůl, byť jídlem oplýval,
a víc než poháry vždy plné, plničké.
Nic nemístného, matko, neučinilas!
I kdybychom my byli třikrát starší již,
nám nic by nebránilo s tebou držet krok,
když bozi vůči nám jsou takto laskaví.“

Nuž to ti mladí lidé řekli stařeně.
Když odklidili stůl, tu první Kleandros
se k spánku odebral a také stařena
si lůžko zchystala a k spánku ulehla.

12. TIMARION

Edice: R. Romano, *Pseudo-Luciano, Timarione* [Byzantina et neo-hellenica neapolitana 2. Naples: Università di Napoli. Cattedra di filologia bizantina, 1974].

1. {ΚΥΔΙΩΝ} Τιμαρίων ὁ καλός. ἤλυθας, Τηλέμαχε, γλυκερόν φάος'. ἀλλὰ τί τὸ μέχρι τοσοῦτου κατασχόν σε τῆς ἐπανόδου; καὶ ταῦθ' ὑποσχόμενον ἐπανελθεῖν τάχιον; ἔξαύδα, μὴ κεῦθε νόω, ἵνα εἶδομεν ἄμφω'. πρὸς φίλον γὰρ ἐρεῖς παλαιὸν καὶ νέον.

{TIMARIΩΝ} ὦ φίλε Κυδίων, ἐπεὶ με τῶν Ὀμήρου ῥαψωδημάτων ὑπέμνησας, μαθεῖν περὶ τῶν ἐμῶν παθῶν ἐπειγόμενος, χρὴ κάμῃ τῶν τραγικῶν ῥημάτων δανείσασθαι τὸν ὑπὲρ τούτων λόγον ποιούμενον, ὡς ἂν κομψῶν παθημάτων καὶ ἡ διήγησις κομψοτέρα προβαίῃ μοι.

{ΚΥΔΙΩΝ} Λέγε τοιγαροῦν, ὦ βέλτιστε Τιμαρίων, καὶ μὴ πρόη τὸν καιρόν· ἡμᾶς τε γλιχομένους μαθεῖν μὴ ἐπὶ μᾶλλον ἐκκαίης καὶ ἀλγύνῃς ὡς μάλιστα.

{TIMARIΩΝ} Αἰ αἰ, τί ταῦτα κινεῖς κἀναμοχλεύεις, καὶ φέρεις ἡμᾶς Ἰλιόθεν, κατὰ τὴν παροιμίαν; πλὴν ἀλλὰ πεφροιμιάσθω μοι τὰ Εὐριπίδεια· πρέπον γὰρ ἐκεῖθεν ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις ἄρξασθαι.

‘οὐκ ἔστιν οὐδὲν δεινόν, ὦδ' εἰπεῖν ἔπος,

οὐδὲ πάθος οὐδὲ ξυμφορὰ θεήλατος,

ἧς οὐκ ἂν ἄροιτ' ἄχθος ἀνθρώπου φύσις.’

οὐδὲν γὰρ οἴζυρότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο. εἰ γὰρ σοι κατὰ μέρος διηγησαίμην τὰμά, βέλτιστε, κρεῖττον ἂν φαίης σεσιωπῆσθαι, καὶ μὴ ἐκλαλεῖσθαι πρὸς τοὺς ποθοῦντας ὑμᾶς.

5. Ἐορτὴ δὲ ἦν τὰ Δημήτρια ὡσπερ ἐν Ἀθήνησι Παναθήναια καὶ Μιλησίοις τὰ Πανιώνια· γίνεται δὲ καὶ παρὰ Μακεδόσι μεγίστη τῶν πανηγύρεων. συρρεῖ γὰρ ἐπ' αὐτὴν οὐ μόνον αὐτόχθων ὄχλος καὶ ἰθαγενῆς, ἀλλὰ πάντοθεν καὶ παντοῖος, Ἑλλήνων τῶν ἀπανταχοῦ, Μυσῶν τῶν παροικούντων γένη παντοδαπὰ Ἰστροῦ μέχρι καὶ Σκυθικῆς, Καμπανῶν Ἰταλῶν Ἰβήρων Λυσιτανῶν καὶ Κελτῶν τῶν ἐπέκεινα Ἀλπεων· καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, ὡκεάνειοι θῖνες ἰκέτας καὶ θεωροὺς ἐπὶ τὸν μάρτυρα πέμπουσι· τοσοῦτον αὐτῷ τῆς δόξης κατὰ τὴν Εὐρώπην περίεστιν.

Ἐκειτο οὖν χαμαὶ τις ἀνὴρ, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκεκεντημένος σιδήρω· ἔκειτο δ' ἐπ' εὐωνύμου πλευρᾶς καὶ ἀγκῶνος, δάπιδος ὑποκειμένης Λακωνικῆς, εὐμεγέθης τὸ σῶμα σαρκώδης οὐ πάνυ, ὀστώδης δὲ μᾶλλον καὶ τὰ στέρνα εὐρύς. ἔκειτο μέγας μεγαλωστί, λελασμένος ἵπποσυνάων, ‘οὐδ' ἐφκει ἀνδρὶ γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ρίῳ ὑλήεντι’. Παρ' αὐτῷ καὶ τις ἄλλος γηραιὸς ἐκάθητο, κουφίζων

τάχα λόγοις καὶ παραινέσεσι τὸ τῆς συμφορᾶς ἀχθεινότατον· ἀλλ' οὐκ ἤθελεν, ὡς ἐφαίνετο, πείθεσθαι, συχνὰ τὴν κεφαλὴν ἀνανεύων καὶ τῇ χειρὶ τὸν γηραιὸν παρωθούμενος· ὑπέρρει δέ οἱ καὶ δηλητηριῶδες ἐκ τοῦ στόματος.

21. Ἐπεὶ γοῦν καλῶς τὰκεῖ κατενόησα καὶ τῶν ἀγόντων με λίαν ἐπιστρεφόμενος ἀπέστην τῆς σκηνῆς καὶ ὅποι τούτους ἴδω διεσκοπούμην, ἐντυγχάνω τινὶ τῶν νεκρῶν, παλαιῶ δέ, ὡς ἐδόκει, καὶ τὴν ὄψιν κατεσκληκότι, ὁποίους πυρετοὶ μαρασμῶδεις τοῦ βίου ἐξάγουσι. καὶ με ἰδὼν ἀπὸ τοῦ χρώματος κατενόησε νεοθανῆ ὄντα—οἱ γὰρ κατιόντες εἰς Ἄιδου νεόνεκροὶ ἀποσώζουσι τι μικρὸν ἐρυθήματος ζωτικῶ κακ τούτου τοῖς παλαιοῖς ἐτοιμῶς γνωρίζονται—καὶ με προσιῶν ἠσπάσατο 'καὶ "χαῖρε", φησίν, "ὦ νεόνεκρε, καὶ ἡμῖν ἀπάγγελλε περὶ τῶν ἐν βίῳ. οἱ σκόμβροι πόσοι τοῦ ὀβολοῦ; αἱ πηλαμύδες, αἱ θῦνναι καὶ τὰ μαινίδια; τοῦλαιον πόσου; ὁ οἶνος; ὁ σῖτος καὶ τὰ λοιπά; ἀλλ' ὅ με διέλαθε πάντων ἀναγκαιότατον, ἀφύων γέγονεν ἄγρα πολλή; ἔζων γὰρ ἠδέως ἐξ αὐτῶν ὀψωνίζων ἐν βίῳ καὶ ἦσαν ἐμοὶ λάβρακος τιμιώτερα".

47. Κάμοῦ ἀγνοοῦντος οἱ τράπωμαι πρὸς τὸ ἐμὸν σωμάτιον, ὥσπερ ἀνέμου πνεύσαντος, ἐφερόμην ἀέριος μέχρι πρὸς τὸν ποταμὸν ἐλθὼν ἔγνω τὴν οἰκίαν, ἐν ἣ μοι τὸ σωμάτιον ἔκειτο. κάκειθεν ἐκ τοῦ ποταμοῦ τῷ εἰσαγωγῆ συνταξάμενος καὶ ἀποστὰς αὐτοῦ, εἰσηλθὼν διὰ τῆς ὀροφιαίας θυρίδος, ἣ ταῖς ἐστίαῖς εἰς διαφόρησιν τοῦ καπνοῦ μεμηχάνηται· καὶ προσφύς τῷ σώματι διὰ μυκτῆρων εἰσηλθὼν καὶ στόματος. ἦν δέ λίαν ψυχρόν· διὰ τε τὸ τοῦ χειμῶνος κρυερὸν καὶ τὸ τῆς νεκρώσεως μάλιστα. καὶ τὴν νύκτα ἐκείνην ἐδόκουν τῶν ῥιγόντων τις εἶναι· τῇ ἐπαύριον δὲ συσκευασάμενος εἰχόμεν τῆς ἐπὶ τὸ Βυζάντιον. Καὶ νῦν ἰδοὺ σέσωσμαί σοι, φίλε Κυδίω, καὶ ἀπαγγέλλω σοι τὰμά· σὺ δ' ὄρα ὅπως εὐρήσεις τινὰς νεοθανεῖς, οἷς παραρτήσαντες καθ' ἓν τι τῶν ἐντεταλμένων τῷ σοφιστῇ στελοῦμεν πρὸς αὐτόν. μόνον ἔστωσαν μὴ τῶν σεμνῶν καὶ καθαροδιαίτων ἀνδρῶν, οἱ τάχα ἂν μυσσαχθήσονται τὴν διακονίαν, ἀλλὰ τῶν ἐν μακέλλῳ καὶ ῥυπαροδιαίτων Παφλαγόνων, οἱ κέρδος ἂν ἠγήσωνται τὸ μετὰ χοιρείου κρέατος καθ' Ἄιδου στέλλεσθαι. ἤδη οὖν ἡ ὥρα πρὸς τῷ καθεύδειν ἐστί, καὶ διαλυθέντες, φιλοπεῦστα Κυδίω, ἀπίωμεν οἴκαδε.

1. ΚΥΔΙΩΝ: Να ο καλός μου φίλος ο Τιμαρίων «Ἡρθες Τηλέμαχε, γλυκό μου φως.» Αλλά τι ήταν εκείνο που σου καθυστέρησε τόσο πολύ το γυρισμό, αν και συ βέβαια έδωσες την υπόσχεση ότι θα γυρίσεις νωρίτερα; «Ξεστόμισέ τα, μην τα κρατάς μέσα σου, για να τα ξέρουμε και οι δυο». Σε φίλο άλλωστε θα μιλήσεις από τα παλιά, που και τώρα ακόμη είναι φίλος σου».

ΤΙΜΑΡΙΩΝ: Φίλε Κυδίων, επειδή μου θύμισες τις ραψωδίες του Ομήρου και βιάζεσαι να μάθεις για τις περιπέτειές μου, χρειάζεται να δανειστώ κι εγώ τα λόγια των τραγικών και ν' αναφερθώ σ' αυτούς, για να κάνω τη διήγηση ακόμη πιο ευχάριστη από τις ευχάριστες περιπέτειες.

ΚΥΔΙΩΝ: Λέγε λοιπόν, πολύ καλέ μου φίλε Τιμαρίων, και μην αφήνεις την ώρα να περνάει κι εμάς που θέλουμε τόσο πολύ να μάθουμε μην μας ανάβεις περισσότερο και μας προκαλείς τόσο μεγάλο πόνο.

ΤΙΜΑΡΙΩΝ: «Αχ, αχ, γιατί ανακινείς και σκαλίζεις αυτά τα πράγματα και μας μεταφέρεις στην Τροία;» όπως λέει η παροιμία; Ας χρησιμοποιήσω όμως ως προοίμιο τα λόγια του Ευριπίδη. Από κει άλλωστε πρέπει ν' αρχίσω για παρόμοια πράγματα.

«Δεν υπάρχει τίποτε φοβερό, έτσι ας το πούμε, ούτε πάθος, ούτε συμφορά σταλμένη από το Θεό, που να μη σηκώνει το βάρος τους η ανθρώπινη φύση». Γιατί η γη δεν τρέφει τίποτε πιο δυστυχημένο από τον άνθρωπο». Αν σου διηγηθώ λοιπόν με λεπτομέρειες τα δικά μου, φίλτατε, θα έλεγες ότι είναι καλύτερο να σωπάσω και να μη φλυαρώ σε σας, που θέλετε τόσο πολύ ν' ακούσετε.

[...]

5. Τα Δημήτρια είναι μια γιορτή όμως τα Παναθήναια στους Αθηναίους και τα Πανιώνια στους Μιλησίους. Και γίνεται για τους Μακεδόνες το πιο μεγάλο πανηγύρι, γιατί συγκεντρώνονται σ' αυτό όχι μόνο ντόπιοι και από μια φυλή, αλλά απ' όλα τα μέρη της Ελλάδας και από κάθε εθνότητα – Έλληνες από κάθε τόπο, διάφορες φυλές Βουλγάρων, από αυτούς που κατοικούν ανάμεσα στο Δούναβη και τη Ν. Ρωσία, Ιταλοί, Καμπανοί, Ισπανοί, Πορτογάλοι και Κέλτες, που ζουν πέρα από τις Άλπεις. Και για να μιλήσω συνοπτικά οι ακτές του ωκεανού στέλνουν κόσμο στο Μάρτυρα για να προσκυνήσει και να ζητήσει την προστασία του. Τόσο πολύ έχει διαδοθεί η φήμη του στις περιοχές τις Ευρώπης.

[...]

Βρισκόταν λοιπόν κάτω ένας άντρας που του είχαν τυφλώσει τα μάτια με πυρωμένο σίδηρο· ήταν ξαπλωμένος στην αριστερή πλευρά και στηριζόταν στον αγκώνα του και από κάτω του ήταν στρωμένο ένα λακωνικό χαλί, μεγαλόσωμος, όχυ πολύ παχύς, μάλλον με μεγάλα οστά και πλατύ στέρνο «και κείτονταν φαρδύς

μακρὺς ἐκεῖνος στη στροβιλοῦσα σκόνη, ἀνέγνοιαστος ἀπὸ ἄτια πια καὶ μάχες» «δε θύμιζε ἄνθρωπο, ὄχι, που τρώει ψωμί, μονάχα ἀκρόκορφο λες καὶ δασωμένο». Κοντὰ του κάθονταν ἓνας ἄλλος γέρος, προσπαθώντας μὴπως τυχόν ξαλαφρώσει με λόγια καὶ παραινέσεις την πιο ἐπίπονη καὶ λυπηρὴ συμφορὰ. Ἀλλ' αὐτὸς δεν ἤθελε, ὅπως φαινόταν, νὰ πεισθεῖ, γιατί ἔκανε συχνὰ ἀρνητικὰ νεύματα με το κεφάλι καὶ ἐσπρωχνε με το χέρι του το γέρο· ἀπὸ το στόμα του ἐπέφτε σιγὰ σιγὰ ἓνα δηλητηριώδες υγρό.

21. Ὅταν λοιπὸν ἀντιλήφθηκα καλὰ ὅσα συνέβαιναν ἐκεῖ κι ἀπομακρύνθηκα ἀπὸ τη σκηνή, γυρίζοντας σ' αὐτοὺς που με ὀδηγοῦσαν με τη βία καὶ κοίταζα με προσοχὴ πού θα τους δῶ, συναντῶ ἓναν νεκρὸ, γέροντα ὅμως, ὅπως φαινόταν, με πρόσωπο σκελετωμένο, ὅπως ἐκεῖνος φαινόταν, με πρόσωπο σκελετωμένο, ὅπως ἐκείνους που τους φέρνουν το θάνατο οἱ πυρετοὶ που ἐξασθενίζουν το σῶμα. Καὶ ὅταν με εἶδε, κατάλαβε ἀπὸ το χρῶμα ὅτι μόλις εἶχα πεθάνει –γιατί ἐκείνοι, που πρόσφατα πεθαίνουν καὶ κατεβαίνουν στον Ἄδη, διατηροῦν μίαν ἀνεπαίσθητη κοκκινάδα, που εἶναι χαρακτηριστικὸ της ζωῆς, κι ἀπὸ αὐτὸ ἀναγνωρίζονται ἀμέσως ἀπὸ του παλιούς νεκρούς– με πλησίασε, με φίλησε καὶ μου εἶπε: «Γεια σου, φρεσκοπεθαμένη, πες μου τα σχετικά νῆα με τη ζωὴ. Πόσα σκουριὰ παίρνεις μ' ἓναν ὀβολό; Παλαμίδες, τόνους καὶ γρέτσες; Πόσο πάει το λάδι, το κρασί, το σιτάρι καὶ τα υπόλοιπα; Ἐέχασα ὅμως το πιο σημαντικὸ. Γίνεται ἀρκετὸ ψάρεμα σαρδέλας; Γιατί ζούσα ευχάριστα ἀπὸ αὐτές, ψωνίζοντας κατὰ διάρκειαν της ζωῆς μου καὶ ἦταν γιὰ μένα πιο πολὺτιμες ἀπὸ τα λαβράκια.»

[...]

47. Κι ἐγὼ ἐπειδὴ δεν ἤξερα πού νὰ πάω γιὰ νὰ βρῶ το σῶμα μου, σαν νὰ φύσηξε ἄνεμος καὶ πῆγαινα στον ἀέρα, μέχρι που ἔφτασα στο ποτάμι καὶ γνώρισα το σπίτι, ὅπου μέσα βρισκόταν αὐτό. Κι ἀπὸ ἐκεῖ ἀπὸ το ποτάμι ἀποχαιρέτησα τον εισηγητὴ, ἀπομακρύνθηκα ἀπὸ αὐτόν καὶ μπήκα στο σπίτι ἀπὸ το ἀνοίγμα της οφορῆς, το ὁποῖο ἔχουν κατασκευάσει στις ἐστίες γιὰ την ἐξοδὸ του καπνοῦ. Κόλλησα πάνω στο σῶμα μου καὶ μπήκα μέσα ἀπὸ τα ρουθούνια καὶ το στόμα. Ἦταν πολὺ παγωμένο καὶ ἀπὸ την ψύχρα του χειμῶνα καὶ προπαντὸς ἀπὸ τη νέκρωση. Ἐκείνη τη νύχτα αἰσθανόμουν ρίγος· την ἐπόμενη μέρα ετοίμασα τις ἀποσκευές μου καὶ πήρα το δρόμο γιὰ την Κωνσταντινούπολη.

Και νὰ 'μαι τώρα, φίλε Κυδίων, σου ἔχω ἐρθεῖ σῶος καὶ σου περιγράψω τα δικά μου. Σὺ ὅμως ἔχε το νου σου νὰ βρεῖς κάποιους φρεσκοπεθαμένους, στους ὁποίους νὰ φορτώσουμε ὅ,τι παρήγγειλε ὁ ῥήτορας καὶ νὰ του τα στείλουμε. Μόνο νὰ μὴν εἶναι τίποτε σοβαροὶ καὶ λιτοδίαιτοι ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἴσως ἀηδιάσουν ἀπὸ τη μεταφορὰ των τροφίμων, ἀλλὰ Παφλαγόνες, που προτιμοῦν τα βλαβερά κρεατικά καὶ οἱ ὁποῖοι θα θεωρήσουν κέρδος την ἀναχώρησή τους στον Ἄδη με χοιρινὸ κρέας. Λοιπὸν εἶναι πια ὥρα γιὰ ὕπνο· ἀς το διαλύσουμε, περῖεργε φίλε μου, καὶ ἀς πάμε στα σπίτια μας.

13. KONSTANTINOS MANASSES, ΣΥΝΟΨΙΣ ΧΡΟΝΙΚΗ

Edice: O. Lampsides, Constantini Manassis Breviarium Chronicum [Corpus Fontium Historiae Byzantinae 36.1. Athens: Academy of Athens, 1996]

[Στίχοι ἡρώοι πρὸς τὴν σεβαστοκρατόρισσαν κυρὰν
Εἰρήνην] (1n,t)

Δέχνυσο τοῖον δῶρον ἀφ' ἡμετέροιο πόνοιο,
ὀλβιόδωρε ἄνασσα, κυδίστη, ἀριστοτόκεια,
νυε χαριτοπρόσωπε μεγασθενέων βασιλῆων,
ἦν πλέον ἀστράπτουσαν ἐϋβλεφάροιο σελήνης
εἰς γάμον ὀλβιον ἤρατο νυμφιδίοις ἐπὶ λέκτροις
πορφυρόπαις γόνος Αὐσονάνακτος καρτερόχειρος,
Ἄνδρόνικος μεγάθυμος, ἐϋμμελῆς πολεμιστής,
ὦ γέρα πρῶτα σεβαστοκρατορῆς νεῖμ' ὁ φυτεύσας.
εἰς τοίνυν λυκάβαντας ἀπειρεσίους ἐλάσειας.

ΤΟΥ ΚΥΡΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥ ΜΑΝΑΣΣΗ (1t)
ΣΥΝΟΨΙΣ ΧΡΟΝΙΚΗ (2t)

Ἡ μὲν φιλόυλος ψυχὴ ταῖς ὕλαις ἐπιχάσκει (1)
καὶ πάντα πραγματεύεται πρὸς τὸ τυχεῖν τοῦ πόθου,
σὺ δέ, ψυχὴ βασίλισσα καὶ φιλολογωτάτη,
ἀεὶ διψῶσα γνώσεως καὶ λόγου καὶ παιδείας,
βίβλοις ἀεὶ προστέτηκας, ἐπεντρυφᾶς τοῖς λόγοις, (5)
καὶ γίνεται σοὶ τῆς ζωῆς ἅπας ὁ χρόνος λόγος.

ἐπεὶ γοῦν ἐπεπόθησας οἷα τροφίμη λόγου
εὐσύνοπτόν σοι καὶ σαφῆ γραφὴν ἐκπονηθῆναι,
τρανῶς ἀναδιδάσκουσας τὰς ἀρχαιολογίας
καὶ τίνες ἤρξαν ἀπ' ἀρχῆς καὶ μέχρι ποῦ προῆλθον (10)
καὶ τίνων ἐβασίλευσαν καὶ μέχρις ἐτῶν πόσων,
ἡμεῖς ἀναδεξόμεθα τὸ βάρος τοῦ καμάτου,
κὰν δυσχερές, κὰν ἐπαχθὲς τὸ πρᾶγμα, κὰν ἐργῶδες·
παραμυθοῦνται γὰρ ἡμῶν τοὺς ἐν τοῖς λόγοις μόχθους
αἱ μεγαλοδωρεαὶ σου καὶ τὸ φιλότιμόν σου, (15)
καὶ τὸν τοῦ κόπου καύσωνα καὶ τῆς ταλαιπωρίας
αἱ δωρεαὶ δροσίζουσι κενούμεναι συχνάκις.
Καὶ ταῦτα μὲν ἐνταῦθά μοι καὶ μέχρι τούτου στήτω,
μὴ πως κολακικώτερος δόξη τιςὶν ὁ λόγος
καὶ τὸν σκοπὸν καταλιπὼν ἄλλην ἀκούσῃ τρέχειν. (20)
πολλῶν ἱστορησάντων δὲ καὶ χρονογραφησάντων
καὶ σπουδασάντων μὲν εἰπεῖν ὀρθῶς καὶ φιλαλήθως,
ἡμεῖς, προχειρισάμενοι τοὺς μάλιστα δοκοῦντας
τῆς ἀκριβείας ἔχεσθαι καὶ μᾶλλον ἀληθεύειν, (25)
τὸ κατὰ δύναμιν ἡμῖν ἀποπληρώσομέν σοι.
[...]

Οὗτοι μὲν οὖν τὴν κέντησιν τὴν ἐπιμετωπίαν
ὡς στέφος καταμάργαρον λιθολαμπές ἐφόρου, (4710)
ὁ κράτωρ δὲ Θεόφιλος περὶ μὲν τὰς εἰκόνας
καὶ τὰ στηλογραφήματα τῶν ἱερῶν προσώπων
ἄγαν σκαιῶς καὶ πονηρῶς καὶ κακοτρόπως εἶχε,
τὰ δ' ἄλλα καὶ λαμπρόψυχος ἦν καὶ μεγαλογνώμων
καὶ τοῦ δικαίου φροντιστῆς καὶ τῶν ἐνδίκων νόμων· (4715)
σημεῖον ἐναργέστατον τῆς μεγαλοπρεπείας
ὀργάνων φιλοτέχνησις τῶν χρυσοκροτήτων,
ἐξ ὧν ἀναπεμπόμενον ἐν μηχανῇ τὸ πνεῦμα
τὰς εὐκελάδους καὶ τερπνάς ἀπήχει μελουργίας
καὶ λιγυρὸν μουσικεῦμα γάργαλον ἀπορρέον. (4720)
σὺν τούτοις τὰ κατάχρυσα καὶ τηλαυγούντα δένδρα,
χρυσίου τῆ χλωρότητι πυρράζοντα μακρόθεν,
ἐν οἷς στρουθία μουσικὰ χρυσότευκτα καθῆστο,
ὡς ἐν πετάλοις πίτυος ἢ πεύκης ἀκροκόμου,
ἐκ μηχανῆς ἐκχέοντα λάλημα μελιτόεν· (4725)
οὕτως ἀνθρώπων τεχνουργοὶ πολυμηχάνων χεῖρες
ἀντιφερίζουσι μικροῦ τῆ ψυχωτρία φύσει.
Εἰ δέ τις ἀκριβέστερον καταμαθεῖν θελήσει
τὸ μεγαλόψυχον αὐτοῦ καὶ τὴν φιλοκοσμίαν,
εἰς τοὺς θαλασσογεῖτονας βλεψάτω περιβόλους, (4730)
οἱ τὴν λαμπρὰν ἐν πόλεσι περιφρουροῦσι πόλιν·
χειμῶν γὰρ ἄγριός ποτε καταχυθεὶς βαρύθρους
τὴν ἄλμην ἐκρυστάλλωσεν ἕως ἀπλέτου βάθους
καὶ τὴν ὑγρὰν ἐλίθωσε πῆξας αὐτῆς τὴν ῥύσιν
καὶ θάλασσαν ὠστράκωσε δυσάνεμος ψυχρία. (4735)

μετὰ μικρὸν δ' ἀυγάσασαι θερμότητες ἡλίου
τὸ συνεχές διέσπασαν τῆς λιθωθείσης ἄλμης
κάντεῦθεν ἀπερράγησαν κρυστάλλων ἀποσπάδες,
καὶ λίθους ἀμαξοπληθεῖς νικῶσαι τῷ μεγέθει·
εἶπέ τις ἂν ὡς κορυφαὶ βαθυφαράγγων λόφων (4740)
ὑπόθεν ἀποσπώμεναι κυλίνδονται σὺν κτύπῳ,
ἢ λίθοι ῥιψεπάλξιδες πέτονται τειχοσεῖσται,
περιρροίζουντες τὸν λεπτὸν ἀέρα τῆ κινήσει.
καὶ τοίνυν καταβαίνουσαι πελάγους ἐκ Ποντίου
προσήρασσον τοῖς τείχεσι τοῖς παραιγιαλίαις (4745)
καὶ συνεδόνουν τὰ στερρὰ τῶν πυργοδομημάτων,
ὧνπερ ἰδῶν ὁ βασιλεὺς τὰς καταμωλωπίσεις
καὶ τοὺς πυκνοὺς τραυματισμοὺς ἢ μᾶλλον παραλύσεις,
συγκατεσεῖσθη τὴν ψυχὴν ἐπὶ τῷ γεγονότι
καὶ θέλων ἐπιδείξασθαι φιλοτιμίας πλοῦτον (4750)
ὡς κάχληκας ἐκένωσεν ἀχρείους τὸ χρυσίον
καὶ τὸ σαθρὸν ἐνίσχυσεν καὶ τὸ πεσὸν ἐγείρας
τοῖς τείχεσιν ἐπέγραψε τὴν κλῆσιν τὴν ἰδίαν.
Καὶ ταῦτα μὲν κατάξια γλώσσης ὑμνητηρίας,
ἐγὼ δ' ὑπερεκπλήττομαι τὴν δικαιοπραγίαν (4755)
καὶ τὴν ἀπροσωπόληπτον περὶ τὰς κρίσεις γνώμην.
καὶ δὴ παρατιθέσθω μοι δεῖγμα μικρὸν τοῦ τρόπου,
ὡς ἐκ θαλάσσης κύαθος, ὡς ἀπὸ πίθου γεῦμα,
βραχὺ τε σπινθηράκισμα καμίνου πολυξύλου.
γυνὴ προσῆλθε πενιχρὰ τούτῳ τῷ Θεοφίλῳ (4760)
καταβοῶσα Πετρωνᾶ τινος μεγαλοτίμου·
βίγλας γὰρ ἦν δρουγγάριος, εἶποιεν ἂν Ῥωμαῖοι,

καὶ ῥιζωμάτων τῶν αὐτῶν ἐξέφυ Θεοφίλω.
ἐφώνει γοῦν περιπαθῶς καὶ δάκρυον κατήγεν,
ἀμύντορα τὸν κράτορα γενέσθαι λιπαροῦσα (4765)
καὶ τὰς παλάμας ἐπισχεῖν τὰς γιγαντοπαλάμους
τοῦ Πετρωνᾶ, λυτήσαντος ἐκ φιλαδίκου γνώμης
καὶ τὸ λυπρὸν δωμάτιον αὐτῆς ἐπισκοτοῦντος,
ὅπως μὴ φέρειν ἔχουσα τὸ τηλικούτον σκότος
ἀνέμων, ὃ φασὶ, πνοαῖς τὸν οἶκον καταλίπη. (4770)
ἤκουσε ταῦθ' ὁ βασιλεύς, ἐζήτησε τὸ πρᾶγμα,
ἔγνω τὸ φιλομόχθηρον τοῦ καταβωμένου,
καὶ τὸν μὲν οἶκον κατασπᾶ μέχρι καὶ θεμελίων,
τὸν νύκτα χειροποίητον τῇ γυναικὶ ποιοῦντα,
αὐτὸν δὲ μέσον ἀγαγὼν τῆς λεωφόρου τρίβου (4775)
ὠμοῖς βουνεύροις τὰς αὐτοῦ καταμελαίνει σάρκας.

14. ANDRONIKOS PALAIOLOGOS (?), KALLIMACHOS A CHRYSORRHOE

Edice: M. Pichard, *Le Roman de Callimaque et de Chrysorrhoe*. Paris: Les Belles Lettres, 1956.

Ἀρχὴ τῆς ὑποθέσεως λοιπὸν καὶ τῶν ἐνταῦθα. (24n)
Βάρβαρος γάρ τις βασιλεύς, δυνάστης ἐπηρμένος, (25)
πολλῶν χρημάτων ἀρχηγός, πολλῶν χωρῶν αὐθέντης,
τὴν ἔπαρσιν ἀβάσταγος, ἀγέρωχος τὸ σχῆμα,
τρεῖς παῖδας ἔσχεν εὐειδεῖς, ἠγαπημένους πλεῖστα,
εἰς κάλλος καὶ εἰς σύνθεσιν ἐρωτοφορομένους
καὶ τ' ἄλλα πάντα θαυμαστούς, γενναίους εἰς ἀνδρείαν· (30)
οὐς βλέπων ἴσους ὁ πατήρ εἰς τὴν εὐαρμοσίαν,
εἰς κάλλος, εἰς ἀνανδρομὴν καὶ πᾶσαν εὐανδρίαν,
ἐπίσης εἶχεν πρὸς αὐτοὺς τὴν πατρικὴν ἀγάπην.
Τὸν πρῶτον ἠθέλεν ἰδεῖν τοῦ στέφους κληρονόμον,
τὸν δὲ ἄλλον πάλιν ἠθέλεν συγκληρονόμον τούτου (35)
καὶ πρὸς τὸν τρίτον τὴν ἀρχὴν τῆς αὐτοκρατορίας
μεταγαγεῖν ἐπείγετο μετὰ πολλοῦ τοῦ πόθου.
Πάντας ἀξιόους ἔκρινεν τοῦ στέφους καὶ τοῦ κράτους·
ἕτερον γὰρ οὐκ ἠθέλεν προκρίνειν τοῦ ἑτέρου·
πρὸς πάντας δὲ μεταγαγεῖν τὴν αὐτοκρατορίαν, (40)
ὡς ταραχῶδες καὶ πολλὴν εἰσάγον τρικυμίαν,
οὐκ εἶδεν ἐνδεχόμενον, οὐκ ἔκρινε συμφέρον.
Κάθεται οὖν βασιλικῶς, κράζει λοιπὸν τοὺς παῖδας
καὶ ταῦτα λέγει πρὸς αὐτοὺς μετὰ μεγάλου σπλάχνους·
«Τέκνα, ψυχῆς μου κόσμημα καὶ τῶν σαρκῶν μου μέλη, (45)

ἐγὼ τὸ στέμμα, τὴν ἀρχὴν, τὴν δόξαν καὶ τὸ κράτος
μεταβιβάσαι πρὸς ὑμᾶς καὶ μεταστρέψαι θέλω,
ἀλλ' ἐν τὸ φίλτρον εἰς τοὺς τρεῖς, ἴσον τὸ σπλάχνος ὄλων
καὶ τίναν προτερήσωμαι, τίναν καὶ κρίνω πρῶτον
οὐκ οἶδα, καὶ τοῦ στέμματος τίναν δεσπότην θέσω· (50)
πρὸς πάντας δὲ μεταγαγεῖν τὴν αὐτοκρατορίαν
οὐ θέλω, θέλων ἄμαχον τὸ στέφος καὶ τὸ κράτος
ἔσσεσθαι, μένειν τοῦ λοιποῦ καὶ τοῦ παρέκει χρόνου. @1
Τὸ γὰρ ἐπίκοινον καλὸν καὶ ταραχὴν εἰσάγει·
ὡς γὰρ οὐκ ἔχει τὸ κοινὸν ἐπὶ τοῦ πόθου χώραν, (55)
οὕτως οὐδὲ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τὴν αὐτοκρατορίαν.
Ἴδου καὶ χρήματα πολλά, στρατηγικαὶ δυνάμεις
καὶ τ' ἄλλα τὰ φερόμενα πρὸς τὰς ἀνδραγαθίας
καὶ θησαυροὶ καὶ πράγματα καὶ πλῆθος τοῦ φουσσάτου
πορεύεστε, κινήσατε μετὰ πολλῶν χρημάτων (60)
καὶ τ' ἄλλα ὅσα θέλετε τὰ πρὸς ὑπηρεσίαν.
Ὅστις πολλὴν ἐνδείξεται στρατηγικὴν ἀνδρείαν
καὶ δύναμιν καὶ σύνεσιν καὶ φρόνησιν ἀξίαν
καὶ πρᾶξιν ἐπιδείξεται τὴν βασιλικωτάτην
καὶ στέση μέγα τρόπαιον ἐξ ἀνδραγαθημάτων, (65)
ἐκεῖνον δώσω τὴν ἀρχὴν τῆς αὐτοκρατορίας
καὶ στέψω τοῦτον, ἀντ' ἐμοῦ ποιήσω βασιλέαν.»

Οὐδεὶς ἀποδυσπέτησεν πρὸς τοῦ πατρὸς τοὺς λόγους,
πρὸς τοῦ πατρὸς τοὺς ὀρισμοὺς καὶ τὰς παραγγελίας·
ἀλλὰ μετὰ γλυκύτητος, μετὰ πολλῆς ἀγάπης, (70)
μετὰ καλοῦ θελήματος, μετὰ καλῆς καρδίας,
μετὰ πολλῶν παραταγῶν, μετὰ πολλοῦ φουσσάτου,
μετὰ πολλῆς κατασκευῆς, μετὰ πολλῶν ἀρμάτων
ἀπεχαιρέτησαν εὐθύς, κοινῶς οἱ τρεῖς κινουῖσιν.
Καὶ πρὸς τὴν ἔξοδον λοιπὸν οἱ τρεῖς μετακινουῖσιν. (75n)
Παρηλθον τόπους ἱκανούς, πολλοὺς καὶ δυσβατώδεις (76)
καὶ τέλος, ἵνα τὰ πολλὰ τοῦ στίχου παραδράμω,
κατήντησαν, ἐφθάσασιν εἰς ἐρημοτοπίαν,
εἰς ἀνεπίβατον βουνόν, εἰς ὄρεινόν, κρημνώδη.
Ἦν ὁ βουνὸς ὑπερνεφής, ἀνάβασιν οὐκ εἶχεν, (80)
σκληρὸς, λιθώδης, σκοτεινός, ἄγριος, φόβον ἔχων.
Εὐθύς ζητῶσι τὴν βουλήν τί πράξουν, τί ποιήσουν. @1
Ὁ πρῶτος εἶπεν· «ὁ βουνὸς ἀνάβασιν οὐκ ἔχει·
πολὺ γὰρ τοῦτο τοῦ βουνοῦ τὸ ὕψος ἀναβαίνει·
ἂν εἴποις καὶ πρὸς οὐρανὸν ἢ κορυφή του φθάνει (85)
καὶ τὰ δένδρα προσφέρουσιν εἰς οὐρανὸν τοὺς κλώνους.
Μεταχωρήσωμεν λοιπὸν ἀπὸ τοῦ τόπου τούτου·
εἰς ἄλλον τόπον ὀμαλὸν κινήσωμεν, ὑπάμεν».
Τοῦτον τὸν λόγον παρευθὺς ὁ δεῦτερος ἀκούσας,
εἶπε· «συντρέχω τὴν βουλήν· μεταχωρῶ τοῦ τόπου. (90)
Τίς γὰρ βουνὸν ὑπέρνεφον, πετρολιθώδη τόπον,
ὄρος ἀνεπιχώρητον, οὐρανομήκη δένδρα
μετὰ φουσσάτου καὶ πολλῶν ἰδοῦ τῶν φορτωμάτων,
μετὰ πολλῆς παράταξης, καμήλων ἀμετρήτων,

ἀνέβη τόσον ὕψωμα καὶ τηλικούτον ὄρος; (95)
Εἰ γὰρ ἐγγύσε τοῦ βουνοῦ, τοῦ τηλικούτου τόπου
ἦσαν οἰκοῦντες ἄνθρωποι, πάντως τὰ ξύλα ταῦτα
εἶχον τινὰ κατάλυσιν, τινὰ καινοτομίαν·
ἢ κὰν ἰχνάρην κυνηγοῦ ποσῶς νὰ ἐγνωρίσης.
Πλὴν ὁ βουνὸς ἐρήμωσιν τὴν ἐξ ἀνθρώπων ἔχει». (100)
Ὁ τρίτος εἶπεν· «ἄνανδρον κρίνω τὸ πρᾶγμα τοῦτο·
κὰν εἴ τι πάθω, κὰν αὐτὸν ἴδω τὸν θάνατόν μου,
οὐ δειλανδρήσω πρὸς βουνόν, οὐ φοβηθῶ τὸν τόπον.
Εἰ γὰρ νικήσει με βουνός, τρέψει με μόνον τόπος,
πῶς ἀντιπαρατάξομαι καὶ πῶς ἀνδραγαθήσω; (105)
καὶ τοῦ πατρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου
πῶς ἀτενίσω, πῶς ἰδῶ καὶ πῶς ἐνατενίσω;
καὶ τοῦ πατρὸς τὸν ὀρισμόν, τὴν συμβουλήν ἐκείνου,
τὴν συμβουλήν τὴν εὐλογον λοιπὸν ἀπελαθόμεν
καὶ κληρὸν, τὸ βασιλείον τὸ πατρικὸν ἐκεῖνο, (110)
βουνὸς καὶ φύσις ἄψυχος ἀπῆρέ με, στερεῖ με;
Ὡ πάτερ, πάτερ βασιλεῦ, παιῖδας ἀνάνδρους ἔχεις, @1
ἂν πρὸ πολέμου τρέπωνται καὶ φεύγουσι πρὸ μάχης.
Μετάθες οὖν πρὸς ἕτερον τὴν αὐτοκρατορίαν,
εἰς ἄλλον, μὴ τοῦ γένους σου μηδὲ τῶν σῶν αἱμάτων, (115)
εἰς ἄλλον, ξένον ἄνθρωπον, ὅμως ἀνδρώδη φύσει,
ἡμᾶς δ' ἐξάφες, βασιλεῦ, μηδ' ὀνομάσης παιῖδας.
Ἡμεῖς γὰρ, ὡς ἐφάνημεν ἀπὸ τῶν ἔργων τούτων,
γυναιῶν φύσιν ἔχομεν, φοβούμεθεν τὰ ξύλα.
Αἰσχύνομαι τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοῦ στρατοῦ τὸ πλῆθος,
(120)

αἰσχύνομαι πρὸ τοῦ στρατοῦ τὴν πατρικὴν ἀνδρείαν.
Καὶ σὺ δέ, πάτερ βασιλεῦ, φυγάδας πάντας βλέπων,
οὐκ οἶδα πόθεν φεύγοντας, τρεμμένους, ἡττημένους,
τίναν καὶ δώσης τὴν ἀρχήν, τίναν καὶ στέψης πρῶτον;
Ἐγὼ, κὰν εἴ τι γένηται, μετὰ δειλῆς καρδίας (125)
οὐκ ἶδω τὸν πατέρα μου, τὸ γένος οὐκ αἰσχύνω,
οὐδ' ἀπολέσω σήμερον τὴν αὐτοκρατορίαν
ἐξ ἀνάνδρου θελήματος, ἀπὸ δειλῆς καρδίας·
ἀλλὰ στολάς, παραταγὰς καὶ πλῆθος τοῦ φουσσάτου
καὶ τ' ἄλλα τὰ πολυτελῆ καὶ τῶν χρημάτων βάρη (130)
ἀναδραμεῖν οὐ δύνανται τὴν δυσκολοτοπίαν
καὶ τοῦ βουνοῦ τὸ δυσχερές, τὴν συμμικτοδενδρίαν·
φουσσᾶτον μὲν καὶ στρατηγοί, κάμηλοι, ζεύγη, σκεύη
καὶ τ' ἄλλα πάντα σήμερον ἃς ἔχουν καταστόλιν,
ἡμεῖς δὲ μόνοι μετ' αὐτῶν ὧν ἔχομεν ἀρμάτων (135)
καὶ μετὰ τῶν ἀλόγων μας καὶ τῶν συρτῶν μας μόνον
ὡς ἄνδρες ἀναδράμωμεν ὄρεινοπετροβούνιν».
Τοῦ τρίτου πάντες ἔκριναν τοὺς λόγους προτεροῦντας (138n)
Οἱ πρῶτοι γοῦν τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς τοῦ τρίτου λόγους
(139)
ἡσχύνθησαν, ἡττήθησαν, εἶπον· «γενέσθω τοῦτο». (140)

Překlad: Gavin Betts, Three Medieval Greek Romances, New York – London 1995.

Prologue on the ways of the word. We begin the story of a man sorely tried, affectionate and capable, who was much loved.

Nothing that happens on this earth, no action, no exploit, does not partake of grief. Joy and grief are mixed, even blended together. Beauty and charm have their share of grief just as grief often has its share of joy. Fame, glory, honor, wealth, beauty, intelligence, learning, bravery, love, charm, noble appearance; the qualities that give sweet joy and pleasure-joined with them you see danger and malice, infirmities and obstacles which cause grief, not to mention the loss itself of what we long for. Desire deprived of its object shuns patience, and shows, one might say, no concern for other things. Love instils its charm into everything except separation and there alone it is filled with great bitterness. If, however, you read this tale and learn the matter of its verses you will see the working of Love's bitter-sweet pangs. Such is the nature of Love, its sweetness is not without alloy. But we must turn to our story...

The beginning of the story.

A certain foreign king, a proud monarch, master of much wealth, lord of many lands, of insufferable pride and arrogant bearing, had three fair and very dearly loved sons who inspired Love with their handsome appearance and their bearing: they were wondrous in every other way, and of manly courage. Their father, seeing them matched in bearing, in beauty, in build and every valor, divided his paternal affection equally among them. He wanted to see the first inherit his crown; the next he wanted as joint heir, and to the third he earnestly desired to hand over the rule of his empire. He judged each worthy of the crown and of power. His wish was not to prefer one before another. But he did not see it possible to transfer the empire to all three nor did he judge this expedient since it would bring disorder and a mighty tempest.

So he sat in royal state, summoned his sons, and with much affection addressed them:

'My children, adornment of my soul, flesh of my flesh, I wish to transfer and hand over to you my crown, my authority, my fame and my power. But my love for the three of you is equal; my feeling for each is the same. I do not know whom I should, by my preference, place first and make master of my crown. I do not want to transfer the empire to all of you; I want my crown and power not to be the subject of dispute but to last into the future and beyond. Sharing is bad and brings disorder. Just as sharing has no place in love, so it has no place in ruling an empire. Behold! Here is much money, here are troops in arms and whatever else is necessary for great deeds. Here are treasure, equipment and a mighty army. Depart, go, take much money and

everything else you need for support. The one who shows great military valor, strength, intelligence and proper wisdom, the one who acts in the most kingly way, and gains a great trophy with his mighty exploits, to him shall I give the command of the empire, him shall I crown and make king in my place.' No-one was dissatisfied with their father's words or with his wishes and orders. It was with cordiality, with much affection, with goodwill and a good heart that the three immediately said farewell and set out together, with many battalions, with a mighty army, and with a vast array of arms and equipment.

And so the three set out to leave.

They went over many vast and trackless lands. Finally, to omit details, they came to a deserted region where they found a rugged and precipitous mountain which could not be scaled. The mountain reached beyond the clouds and afforded no way of ascent. It was rough and stony, dark, wild and frightening. Immediately they took counsel as to how they should proceed and what they should do. The first said, 'The mountain affords no way of ascent, so far does its height reach. You would say that its peak even reaches the heavens and that its trees stretch their branches to the same extent. So let us withdraw from this place. Let us go to some level country. Come!' Immediately on hearing this, the second said, 'I agree. I am departing from here. A mountain higher than the clouds, a place full of rocks and stones, an unscalable peak, trees as high as the heavens! Who could climb the height of such a peak with an army and all our baggage here, with a great host and innumerable camels? If there were people living near the mountain and this vast region, the forests here would show signs of destruction or disturbance; or some trace at least of a hunter would be visible. But the mountain is deserted of human beings.'

The third said, 'I consider such action not worthy of a man. Whatever happens to me, even if I face death itself, no mountain will prove me a coward. I shall not show fear of this place. If a mountain can defeat me, and a place is enough to make me retreat, how shall I stand in battle and play a hero's part? How shall I look our father in the eye, formidable as he is? How shall I see and confront him? Have I forgotten our father's orders and counsel, that wise counsel of his? Will a mountain and lifeless nature take away my father's royal inheritance and rob me of it? O father, royal father, you have cowardly sons if they retire before battle and flee before the fighting. Hand over your empire to another, to a man not of your race or blood, a foreigner, but at least someone who is brave. Dismiss us, sire, and do not call us your children. We have the nature of women as appears from these deeds; we are afraid of woods. I feel shame before our generals and the soldiers of our army; I feel shame before their ancestral courage. And you, royal father, when you see us all in flight, escaping from I know not what, routed, defeated-to whom will you give the kingdom? Whom will you crown first? Whatever happens, I shall not look upon my father with a coward's heart, I shall not disgrace my race, nor shall I today lose the kingship from an unmanly will or from cowardice. But our army with its equipment, its battalions and

troops, our brave and costly expedition cannot climb this difficult place with its hostile mountain and thick forest. So let the army with its generals, camels, yoked oxen, its equipment and everything else today come to a halt. But let us, alone, with those arms we have, with just our horses and our reserve mounts, climb up the mountain's rocky slope like men.'